

LEZEN

doet je goed

Handleiding

voor de leesboeken 4A, 4B en 4C

**Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, 2022**

VOORWOORD

De leesmethode “Lezen doet je goed” is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MINOWC), in het kader van het project ‘Content for Reading Books and Teaching Guides’ van het Second Basic Education Improvement Program (BEIP).

Deze leesmethode vervangt de methode “Van hier en daar en overal” en een deel van de methode “Ik hoor, ik kijk, ik lees”.

Bij de ontwikkeling van de methode “Lezen doet je goed” is veel gebruik gemaakt van de overzichtelijke opbouw van “Ik hoor, ik kijk, ik lees”. De verhaaltteksten zijn in bewerkte vorm weer opgenomen of hebben inspiratie gegeven voor nieuwe teksten.

Uit de methode Van hier en daar en overal is een deel van de verhalen, in bewerkte vorm, weer opgenomen in Lezen doet je goed.

De opdracht tot ontwikkelen van een nieuwe leesmethode omvatte het ontwikkelen van een systeem van leesniveaus, het samenstellen van leesboeken voor leerlingen en het schrijven van handleidingen voor de leerkrachten.

“Lezen doet je goed” is een methode geworden waar gewerkt wordt met een duidelijk onderscheid in leesniveaus. De leesniveaus zijn grotendeels gebaseerd op inzichten uit studie van het Surinaamse leesonderwijs. Daarnaast zijn in Suriname toepasbare ideeën van internationale leessystemen meegenomen. Een groot voordeel van de indeling in leesniveaus is de koppeling aan evaluatieve testen. De methode heeft dan ook in de handleidingen gedetailleerde informatie over het afnemen van leestesten die horen bij de verschillende niveaus.

Zowel de leesniveaus als de handleidingen zijn in focusgroepmeetings voorgelegd aan stakeholders bij het leesonderwijs in Suriname. De inzichten die zijn verkregen uit de focusgroepen zijn meegenomen in de definitieve uitwerking van de methode.

Een extra woord van dank gaat uit naar Sunita Pachai-Khedoe, Ina Ramautar Dhanikasing, Marcia Holwijn en Cécile Cappetti. De eerste drie hebben geparticipeerd in de focusgroepen en daarna ook als meezer de handleiding becommentarieerd. Cécile Cappetti heeft meegedacht over de visie achter de leesniveaus en meegezocht naar literatuur over leesonderwijs. Het resultaat ligt nu voor u. Wij hopen dat het voor iedere leerkracht een inspiratiebron mag zijn om het leesonderwijs goed en plezierig te verzorgen.

Ismene Krishnadath
Projectleider ‘Content for Reading Books and Teaching Guides’

© Copyright 2022
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen.

Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	4
Hoofdstuk 2 De leesniveaus voor leerjaar 4	
De leesniveaus voor leerjaar 4	6
2.1 Inleiding 5	6
2.2 Leesniveau 4A	6
2.3 Leesniveau 4B	7
2.4 Leesniveau 4C	8
Hoofdstuk 3 Werkvormen	
3.1 Inleiding	10
3.2 Hardop Lezen	10
3.3 Vloeiend Lezen	11
3.4 Voorlezen	11
3.5 Poëzievoordracht	12
3.6 Stillezen	13
Hoofdstuk 4 Voorbeeldlessen Leerjaar 4	
4.1 Inleiding	14
4.2 Voorbeeldles Hardop Lezen	14
4.3 Voorbeeldles Vloeiend Lezen	16
4.4 Voorbeeldles Poëzievoordracht	18
4.5 Voorbeeldles Voorlezen	20
4.6 Voorbeeldles Stillezen	22
Hoofdstuk 5 Overzicht van de lessen	
5.1 Inleiding	26
5.2 Lessenoverzicht niveau 4A	26
5.3 Lessenoverzicht niveau 4B	34
5.4 Lessenoverzicht niveau 4C	40
Hoofdstuk 6 Testen en leerlingbegeleiding	
6.1 Inleiding	46
6.2 Test voor niveau 4A	46
6.3 Test voor niveau 4B	48
6.4 Test voor niveau 4C	51
Bronnen / Bijlage Leesniveaus van Lezen doet je goed	54

INLEIDING

Doel

Deze handleiding maakt deel uit van de leesmethode *Lezen doet je goed*. Deze leesmethode is bestemd voor leerjaar 4 tot en met 8 van het basis-onderwijs in Suriname. Voor elk leerjaar zijn er drie leesboeken voor de leerlingen en een handleiding voor de leerkracht ontwikkeld.

De methode is uitgewerkt aan de hand van leesniveaus en bouwt voort op het voorbereidend en aanvankelijk lezen dat in de voorgaande leerjaren is verzorgd.

Op het eerste en tweede niveau, 4A en 4B, wordt nog veel aandacht besteed aan woordcategorieën, die in de laatste periode van leerjaar 3 aan de orde zijn geweest.

Tot en met leerjaar 6 richten de niveaus (4C, 5A, 5B, 5C, 6A, 6B, 6C) zich op technische aspecten van het voortgezet lezen. Daarna gaat het vooral om het ontwikkelen van een positieve leesattitude (7A, 7B, 7C, 8A, 8B).

In de bijlage bij deze handleiding wordt een uitgebreider overzicht gegeven van de niveaus.

Het doel van de leesmethode is;

- het verder ontwikkelen van de leescompetenties, zodat de leerling zelfstandig teksten op het hoogste niveau (8B) kan lezen;
- het bevorderen van een positieve leesattitude bij de leerlingen.

De methode richt zich op het ontwikkelen van leescompetenties in de Nederlandse taal. Uiteraard wordt er rekening gehouden met specifieke taalaspecten die te maken hebben met de Surinaamse taalrealiteit.

In Suriname wordt het Surinaams-Nederlands (SN) gebruikt.

Het SN verschilt in bepaalde opzichten van de andere varianten van het Nederlands. In het lexicon zien we bijv. typische SN-woorden waarmee kinderen in Suriname objecten en concepten uit hun leefomgeving benoemen. Verder kan er ook niet aan voorbij worden gegaan dat Suriname een meertalige samenleving is. Leerlingen komen dagelijks in aanraking met andere talen dan de schooltaal. Vooral in het mondeling taalgebruik worden de talen met elkaar verweven. In de teksten in de leesboeken wordt mondeling taalgebruik vaak weergegeven in de directe rede, in citaten van de verhaalpersonages.

Bij de keuze van de teksten is er gelet op een aantal criteria.

In de leesboeken zijn teksten opgenomen die bijdragen aan:

- algemene kennisontwikkeling;
- een positieve attitudevorming, in lijn met richtlijnen die voortvloeien uit het nationaal onderwijsbeleid en internationale beleidsdocumenten die door Suriname zijn geratificeerd;
- culturele geletterdheid, met name kennis van nationaal en internationaal cultureel erfgoed;
- het bewustzijn van ons groen erfgoed, omdat Suriname het groenste land op aarde is, en natuur en milieu behoren tot de belangrijke issues van de huidige en komende generaties;
- leesplezier, al dan niet door gebruik van activerende werkvormen;
- literatuureducatie, met poëzie en een variëteit aan verhaalgenres.

Deze handleiding hoort bij de leesboeken op niveau 4A, 4B en 4C.
Deze leesniveaus worden beschreven in het tweede hoofdstuk.

In hoofdstuk 3 worden leeswerkvormen beschreven die gebruikt kunnen worden in leerjaar 4. Het gaat om Hardop Lezen, Vloeiend Lezen, Voorlezen, Poëzievoordracht en Stillezen.

In hoofdstuk 4 is van elke werkvorm een voorbeeldles uitgewerkt. Aan de hand van de voorbeelden en de informatie in hoofdstuk 5 kan de leerkracht zijn eigen lesplannen opstellen.

Hoofdstuk 5 geeft een schematisch overzicht van alle lessen. In het schema zijn de volgende punten opgenomen:

- het nummer van de les;
- de titel van de les;
- de aanbevolen werkvorm(en);
- opmerkingen en tips.

Bij de opmerkingen zijn de specifieke leesaspecten aangegeven die in die les, met behulp van de tekst, aan de orde kunnen komen. De tips geven suggesties voor gesprekken voor en na de les.

Het gaat hier om suggesties. De leerkracht wordt van harte aanbevolen ook eigen creatieve ideeën uit te proberen. Verder zal de leerkracht bij de invulling van zijn les uiteraard ook rekening moeten houden met de specifieke leerlingengroep waar hij les aan geeft.

Hoofdstuk 6 richt zich op de evaluatie. Bij elk niveau hoort een test.

De testen voor leerjaar 4 kunnen gebruikt worden om een leescijfer te berekenen. Nog belangrijker is hun diagnostische waarde.

Aan de hand van de scoreresultaten kan nagegaan worden welke leesaspecten de leerling nogmaals moet oefenen, al dan niet met extra begeleiding.

De handleiding wordt afgesloten met een bronnenlijst en een bijlage met een overzicht van leesniveaus voor de hele methode.

2.1 Inleiding

2.1 Inleiding

De methode Lezen doet je goed, die bestemd is voor leerjaar 4 tot en met 8 van de Surinaamse basisschool, hanteert voor de indeling van teksten verschillende leesniveaus. Voor leerjaar 4 zijn niveau 4A, 4B en 4C van toepassing.

Het proces van leren lezen wordt verdeeld in verschillende fasen: voorbereidend lezen, aanvankelijk lezen en voortgezet lezen. Het voorbereidend lezen start al vanaf leerjaar 1, en gaat geleidelijk met auditieve oefeningen in leerjaar 2 over naar aanvankelijk lezen. De koppeling van grafemen (geschreven tekens) en fonemen (klanken), het zogenaamde decoderen, vindt volop plaats in leerjaar 3. De koppeling grafeem-foneem verloopt van eenvoudige naar complexere grafemen. Er wordt verder een belangrijk onderscheid gemaakt tussen klankzuivere en niet-klankzuivere woordcategorieën.

Het leren lezen in de Nederlandse taal is vanwege onze meertalige samenleving geen eenvoudig proces. Hoewel er geen officiële onderzoeksdata is, geven leerkrachten uit de praktijk aan dat veel kinderen na leerjaar 3 nog moeite hebben met het aanvankelijk leesonderwijs. Daarom is er in deze methode voor gekozen om op niveau 4A en 4B weer aandacht te besteden aan het aanvankelijk lezen. Het gaat dan wel om een herhaling van leesmoeilijkheden die reeds aan de orde zijn geweest in leerjaar 3.

Zo worden onder andere de niet-klankzuivere categorieën herhaald. De grafeemtypes worden verwerkt in woorden en teksten die iets langer zijn dan de teksten van leerjaar 3.

2.2 Leesniveau 4A

2.2 Leesniveau 4A

Op dit niveau is er nog sprake van aanvankelijk lezen. Er wordt aandacht besteed aan:

- 1) tweelettergrepige woorden met een lange klankteen;
- 2) meerlettergrepige woorden met een stomme [e] in -lijk of -ig;
- 3) meerlettergrepige woorden met een stomme [e] in ver-, ge-, of be-;
- 4) verkleinwoorden met een stomme [e] in -je, -pje of -kje;
- 5) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -eeuw, -ieuw, -uw;
- 6) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -ch(t), -ng of -nk;
- 7) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -aai -oei -ooi;
- 8) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -eer -eur -oor en de [i] als [ie];
- 9) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -d(t) of b(t) op het eind;
- 10) klankzuivere drielettergrepige woorden of woordcombinaties.

Het doel op leesniveau 4A is:

- het decoderingsproces
- de koppeling van woordbeeld en klanken
- te automatiseren door veelvuldige herhaling.

Er zijn 52 teksten samengesteld voor dit niveau.

De teksten bestaan uit een hoofdtekst, losse woorden en een bijtekst. De hoofdtekst is een verhaaltje waarin één of meer specifieke grafeem-foneem combinaties zijn verweven. Deze 7 specifieke grafeem-foneem combinaties worden benadrukt in de losse woorden. De bijtekst bestaat uit een aantal zinnen, soms ook versjes, waarin de grafeem-foneem

Het doel op leesniveau 4A

nogmaals worden benadrukt. De bijtekst is ook een hulpmiddel bij de inhoudelijke verduidelijking/verdieping van de tekst. Het totaal aantal woorden ligt tussen de 150 en 250. De gemiddelde lengte van de zinnen in de hoofdtekst is 7 woorden. Het gemiddeld aantal lettergrepen is 1.27. Dit laatste getal houdt in dat er gemiddeld op elke 4 woorden iets meer dan één (exact is het 1.1) extra lettergreep is. De tekstonderwerpen zijn gehaald uit de school- en thuisomgeving van de leerlingen.

2.3 Leesniveau 4B

Op dit niveau is er nog steeds sprake van aanvankelijk lezen, maar wordt ook de overgang gemaakt naar het voortgezet lezen.

Op dit niveau wordt aandacht besteed aan:

- woorden met c, x, q, y en ch als [sj];
- woorden met th-, -ge, -tie, -eau en -isch;
- woorden met letters met een trema, accent grave, accent aigu of apostrof;
- woorden met vier lettergrepen of meer;
- leestekens: punt, komma, uitroepetekens, vraagtekens, dubbele punt en aanhalingstekens.

De doelen op leesniveau 4B zijn:

- het decoderingsproces te automatiseren door veelvuldige herhaling;
- teksten te lezen met de juiste interpretatie van de interpunctie.

Met de aandacht voor interpunctie wordt er ook naar gestreefd het begrip van de tekst en het empathisch vermogen van de leerling aan te scherpen. De punt, komma en dubbele punt hebben een functie bij het opdelen van de tekst in betekenisvolle eenheden. Het vraagteken, het uitroepeteken en de aanhalingstekens spelen een rol bij het inleven in de tekst.

2.3 Leesniveau 4B

De doelen op leesniveau 4B

LEZEN *doet je goed*

Leesboek voor het basisonderwijs

2.4 Leesniveau 4C

De doelen op leesniveau 4C

Er zijn 50 teksten samengesteld voor dit niveau. De teksten bestaan uit een hoofdttekst, losse woorden en vaak ook een bijtekst. De hoofdttekst is een verhaaltje waarin één of meer specifieke leesaspecten zijn verwerkt. De specifieke aspecten worden benadrukt in losse woorden bij de tekst. De bijtekst bestaat uit een aantal zinnen, soms ook versjes, waarin de specifieke aspecten nogmaals in een inhoudelijke context worden geplaatst. Enkele hoofdtteksten zijn in versvorm opgesteld. Het aantal woorden per samengestelde tekst ligt tussen de 200 en 350. De gemiddelde lengte van de zinnen in de hoofdttekst is 7 woorden. Het gemiddeld aantal lettergrepen is 1.27. Dit laatste getal houdt in dat er gemiddeld op elke 4 woorden iets meer dan één (exact is het 1.1) extra lettergreep is. Deze criteria gelden niet voor de teksten in versvorm. De tekstonderwerpen zijn gehaald uit de school-en thuisomgeving van de leerlingen.

2.4 Leesniveau 4C

Op dit niveau is de fase van het aanvankelijk lezen voorbij. De leerlingen kunnen vlot de koppeling van woordbeeld en klanken maken. De methode richt zich op het voortgezet lezen. Toch wordt er nog aandacht besteed aan klank- en lettercombinaties.

Het gaat dan om klanken die voorkomen in Engelse en Srananwoorden, die als leenwoord zijn opgenomen in het (Surinaams)-Nederlands en de leerling regelmatig hoort in zijn leefomgeving. De uitspraak van deze woorden wordt door de leerkracht voorgedaan.

Vanaf dit niveau zal er bij het vloeiend lezen van een tekst ook expliciet gelet worden op:

- volume; de leerling moet verstaanbaar lezen;
- tempo; de leerling moet de tekst vlot kunnen lezen;
- articulatie; de leerling moet de woorden goed kunnen uitspreken;
- intonatie; de leerling moet bij het lezen de leestekens in acht nemen en waar nodig stemvariatie kunnen toepassen.

Op dit niveau wordt ook een aanvang gemaakt met het stillezen.

De leerling moet wennen aan de overgang van lezen waarbij hij de tekst moet uitspreken naar lezen zonder de tekst uit te spreken. Het proces van leren lezen duurt een aantal jaren.

Het moet er uiteindelijk toe leiden dat een leerling automatisch de woord- en zinsbeelden (geschreven tekst) die als zintuiglijke prikkels de hersenen binnenkomen, betekenis geeft. Het uitspreken van teksten is alleen een hulpmiddel in het leerproces.

Als het uitspreken niet meer nodig is, wordt de informatie sneller verwerkt. Ook hier geldt: oefening baart kunst. In de lagere leerjaren gaat het om korte stukken tekst. Op leesniveau 4C is de maximale tekstlengte 400 woorden. Het gemiddeld aantal woorden per zin is 7 of 8.

De doelen op leesniveau 4C zijn:

- Engelse en Srananwoorden in de teksten kunnen uitspreken;
- de aangeboden teksten vlot en verstaanbaar kunnen lezen, met een correcte articulatie en juiste interpretatie van de leestekens.
- korte teksten kunnen lezen en begrijpen zonder de tekst uit te spreken.

Er zijn 35 teksten samengesteld voor dit niveau. De teksten hebben alleen een hoofdttekst. De hoofdttekst kan een verhaal of gedicht zijn. De verhalen zijn tussen de 250 en 400 woorden. De gemiddelde zinslengte is 7 of 8.

De doelen op leesniveau 4C zijn:

- Engelse en Srananwoorden in de teksten kunnen uitspreken;
- de aangeboden teksten vlot en verstaanbaar kunnen lezen, met een correcte articulatie en juiste interpretatie van de leestekens.
- korte teksten kunnen lezen en begrijpen zonder de tekst uit te spreken.

Er zijn 35 teksten samengesteld voor dit niveau. De teksten hebben alleen een hoofdttekst.

De hoofdttekst kan een verhaal of gedicht zijn.

De verhalen zijn tussen de 250 en 400 woorden.

De gemiddelde zinslengte is 7 of 8 woorden per zin.

De inhoud van de teksten sluit aan bij de belevingswereld van de leerling.

De doelen op leesniveau 4C

3.1 Inleiding

3.1 Inleiding

In de methode Lezen doet je goed wordt ervan uitgegaan dat de leerkracht bekend is met algemene didactische werkvormen en technieken. Deze worden in deze handleiding niet verder besproken. Wel zijn er in totaal negen specifieke leeswerkvormen die worden aanbevolen. Niet elke werkvorm is geschikt voor elk niveau. In leerjaar vier kunnen de volgende werkvormen worden gebruikt:

- Hardop Lezen
- Vloeiend Lezen
- Voorlezen
- Poëzievoordracht
- Stillezen

Hieronder worden deze werkvormen verder beschreven. De beschrijving bestaat steeds uit de volgende onderdelen:

- omschrijving;
- doel(en);
- voorwaarden;
- variaties.

3.2 Hardop lezen

3.2 Hardop lezen

Omschrijving

- Omschrijving

Bij Hardop Lezen krijgt een leerling de beurt om een tekst hardop te lezen. De leerkracht geeft feedback. Hij articuleert de woorden waar de leerling moeite mee heeft op de correcte wijze. Als het van toepassing is, wijst hij op de leesregels.

Doel

- Doel

Hardop Lezen is belangrijk in de fase van het aanvankelijk lezen. De leerling oefent in het decoderen van losse woorden en woorden in zinnen. De leerling moet de koppeling kunnen maken tussen grafeem en foneem en leesregels kunnen toepassen. Door regelmatig hardop te lezen wordt het decoderen en toepassen van leesregels geautomatiseerd.

Voorwaarden

- Voorwaarden

- o De leesteksten worden gekozen aan de hand van het aanvankelijk leesniveau van de leerling.
- o De leerkracht zorgt voor een rustige en ordelijke leesomgeving.

Variaties

- Variaties

- o Individuele beurten zijn erg belangrijk bij deze werkvorm, maar de leerkracht kan deze werkvorm ook klassikaal, in groepsverband of in tweetallen toepassen. Leerlingen die niet zo goed kunnen decoderen, voelen zich gesteund door de medeleerlingen.
- o De plaats van de leerkracht kan ingenomen worden door een leesouder. In dit geval werkt de ouder met een groepje of een individuele leerling. De school moet in dit geval voorzieningen treffen om leesouders bij de school te betrekken. De leesouders moeten bijvoorbeeld een kleine training hebben gehad.

3.3 Vloeiend Lezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm krijgt de leerling de beurt om een stuk tekst hardop te lezen. De leerkracht geeft feedback op de criteria van vloeiend lezen. Vloeiend Lezen is een werkvorm die wordt toegepast bij het voortgezet lezen.

- Doel

De leerling moet de tekst verstaanbaar en vlot kunnen lezen met de juiste intonatie en in acht neming van de leestekens. De woorden moeten correct worden uitgesproken.

- Voorwaarden

- o De leesteksten worden gekozen aan de hand van het leesniveau van de leerling.
- o De leerkracht zorgt voor een rustige en ordelijke leesomgeving.

- Variaties

- o Individuele beurten zijn erg belangrijk bij deze werkvorm, maar de leerkracht kan ook een groep of de hele klas laten lezen. Als een hele klas moet lezen, kiest de leerkracht zinnen of korte alinea's.
- o De plaats van de leerkracht kan ingenomen worden door een leesouder. In dit geval werkt de ouder met een groepje of een individuele leerling. De school moet in dit geval voorzieningen treffen om leesouders bij de school te betrekken. De leesouders moeten een kleine training hebben gehad.
- o De leerkracht kan de leerlingen in duo's of groepen verdelen. Binnen de groep lezen en luisteren de leerlingen om de beurt. De leerkracht luistert bij elke groep een tijdje mee en geeft feedback.

3.4 Voorlezen

- Omschrijving

Voorlezen is een werkvorm waarbij de leerkracht op de voorgrond staat. De leerkracht leest een tekst voor aan een groep leerlingen. De leerkracht bespreekt de tekst vóór en na het voorlezen.

- Doel

Met voorlezen beoogt de leerkracht vooral de leerlingen te laten genieten van een mooi voorgelezen tekst. Het gaat dus om het bevorderen van leesplezier. Tegelijkertijd draagt het voorlezen bij aan de passieve taalvaardigheid en bouwt het aan een leestrategie, waarbij het boek een vanzelfsprekende plaats krijgt in het leven van de leerling.

- Voorwaarden

- o De leerkracht staat bij deze werkvorm op de voorgrond.
Het is belangrijk dat hij de voorleesvaardigheid beheerst. Dit betekent vloeiend lezen met de juiste intonatie. Het is ook belangrijk dat met passie wordt voorgelezen.
Naast stemgebruik kan ook mimiek en pantomimiek voor passie zorgen.

3.3 Vloeiend Lezen

Omschrijving

Doel

Voorwaarden

Variaties

3.4 Voorlezen

Variaties

3.5 Poëzievoordracht

Omschrijving

Doelen

Criteria

- o De leerkracht moet een voorleessfeer creëren. Dit gebeurt in het voorgesprek. Hij introduceert het verhaal en vraagt de leerlingen om goed te luisteren. Een stimulerende inrichting van de leesomgeving helpt ook.
Sommige scholen hebben speciale taallokalen waar voorleeshoeken met gemakkelijke zitjes zijn ingericht.
- o De keuze van de tekst is erg belangrijk. De teksten moeten aansluiten bij de interesses van de leerlingen. De tekst moet niet te lang en niet te kort zijn.
Een te korte tekst geeft niet genoeg voorleesplezier. Bij een te lange tekst gaat de aandacht van de leerlingen verloren. Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang een tekst moet zijn. De leerkracht moet op basis van zervaringen met zijn leerlingengroep inschatten hoe lang zij geconcentreerd kunnen luisteren.
- o Na het voorlezen moeten de leerlingen de gelegenheid krijgen zich te uiten. De leerkracht helpt ze op weg met richtvragen, zoals 'Welk deel vond je spannend/saai/leuk?', 'Zou jij ook zo doen als de hoofdfiguur?', 'Heb je nieuwe woorden geleerd?'

- Variaties

- o Het voorlezen kan afgewisseld worden met vertellen. Hierbij worden de formuleringen in de tekst niet meer strak gevolgd. Het biedt de leerkracht de mogelijkheid om in te spelen op het begripsniveau van zijn publiek. Ook heeft hij meer mogelijkheden met mimiek en panto mimiek.
- o Leerlingen kunnen ook getraind worden in voorleesvaardigheden. Het houden van voorleeswedstrijden tussen klassen/scholen is een leuke leesbevorderingsactiviteit.
- o Naast het voorlezen van losse teksten is het fijn om voor de oudere leerlingen een heel boek voor te lezen, in vervolgdelingen. Eindig dan elke keer met een cliffhanger. Hierdoor zullen de leerlingen uitkijken naar het volgende deel.

3.5 Poëzievoordracht

- Omschrijving

Bij deze werkvorm draagt de leerling een versje of gedicht met passie voor. Met passie wordt bedoeld dat de belangrijkste emotie van het gedicht tot uiting wordt gebracht door stemgebruik, mimiek en panto mimiek. De leerkracht doet dit eerst voor. Na de modelvoordracht van de leerkracht wordt het versje/gedicht besproken en krijgen de leerlingen de beurt om een voordracht te doen.

- Doelen

- De leerlingen leren:
- o een versje / gedicht te interpreteren;
 - o de belangrijkste emotie van een versje / gedicht te herkennen
 - o het versje / gedicht met passie voor te dragen.

- Criteria voor het slagen van de werkvorm

- o De leerkracht moet deze voordrachtvorm beheersen.
- o De versjes / gedichten worden gekozen aan de hand van het leesniveau en de belangstellingssfeer van de leerlingen. Als een tekst niet onmiddellijk in de belangstellingssfeer ligt, moet de leerkracht de belangstelling opwekken met didactische interventies.

- o De leerkracht zorgt voor een veilige omgeving, waarin een gepassioneerde voordracht als positief wordt ervaren door de toehoorders.
- o De leerkracht zorgt ervoor dat feedback op de voordracht op een positieve manier wordt ervaren.

- Variaties

- o In hogere leerjaren kan de leerkracht ervoor kiezen om geen modelvoordracht te doen. Vooral als het gaat om multi-interpretabele gedichten. De leerling krijgt de gelegenheid zijn eigen interpretatie te doen.
- o Sommige versjes / gedichten lenen zich voor groepsvoordracht, waar bij elk groepslid een deel voordraagt.
- o In de hogere leerjaren kan dit als individuele of groepsopdracht worden gegeven voor bijvoorbeeld een schoolfeest. Het resultaat (tekst gedicht / foto's) kan meegenomen worden in de portfolio.

3.6 Stillezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm wordt er niet hardop gelezen. De leerlingen lezen zelfstandig een (deel van een) tekst. Na het lezen volgt een vorm van verwerking van de tekst.

- Doel

Het uiteindelijke doel van stillezen is de automatische verwerking van woordbeelden door de hersenen. Door de werkvorm 'stillezen' steeds weer toe te passen, krijgt de leerling de gelegenheid het automatiseringsproces te doorlopen en te verfijnen. In de lagere leerjaren gaat het om korte teksten om de overgang van lezen en uitspreken van de tekst naar lezen zonder de tekst uit te spreken te vergemakkelijken. Er wordt gelet op leessnelheid, concentratievermogen en tekstbegrip.

- Voorwaarden

- o De leerkracht zorgt voor een rustige en ordelijke leesomgeving.
- o Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang het stillezen moet duren, maar de leerkracht schat op basis van zijn ervaringen in hoe lang de klas geconcentreerd kan stillezen.

- Variaties

- o De variaties liggen vooral in de manier van verwerken van de tekst. Een simpele manier van voorlezen is het stellen van vragen over de tekst. Maar de leerkracht kan ook opdrachten hebben voorbereid. Deze opdrachten kunnen weer klassikaal, per groep of per leerling worden gegeven.
- o De leerlingen lezen niet allemaal dezelfde tekst. De opdrachten bij de verschillende teksten zijn verschillend. Hier is het goed mogelijk te differentiëren. Dit kan naar niveau, maar ook naar interesse.

Variaties

3.6 Stillezen

Omschrijving

Doel

Voorwaarden

Variaties

4.1 Inleiding

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden voorbeeldlessen gegeven. Aan de hand van deze voorbeeldlessen en het overzicht van lessen in het volgend hoofdstuk kan de leerkracht zelf een lesvoorbereiding maken voor de overige lessen. Uiteraard mag de leerkracht eigen creatieve ideeën verwerken in de eigen lesvoorbereiding. Ook moet de leerkracht rekening houden met de specifieke eigenschappen van de groep waaraan les wordt gegeven. We denken hierbij aan de culturele- en taalachtergrond, de regio waar de school staat en de specifieke talenten en zwakheden van leerlingen. De voorbeeldlessen zijn uitgewerkt aan de hand van de volgende negen punten:

1. Beginsituatie
2. Lesdoelen
3. Voorbereiding en logistieke organisatie
4. Leermiddelen en overige materialen
5. Leerstofinhoud
6. Didactische aanpak
7. Zelfstandig werken
8. Feedback en Interactie
9. Afsluiting

4.2 Voorbeeldles
Hardop Lezen

4.2 Voorbeeldles Hardop Lezen

DE SCHOOL BEGINT WEER

Beginsituatie

Beginsituatie

Dit is de eerste leesles in leerjaar vier. De leerlingen hebben in leerjaar drie al kennis gemaakt met de stomme [e] in de, te, je, we en in meerletter-grepige woorden zoals 'begin', 'verdriet' en 'gezien'. Ook hebben ze verkleinwoorden gehad met -je en -tje.

Lesdoel

Lesdoel

De leerling:

- werkt door herhaling aan de automatisering van het herkennen en verklanken van tweelettergrepige woorden met een stomme [e] in be-, ge-, te- en verkleinwoorden met -je en -tje.

Voorbereiding en
logistieke organisatie**Voorbereiding en logistieke organisatie**

U heeft de klas in groepen verdeeld, waarin zowel sterke als zwakke lezers voorkomen.

Leermiddelen en
overige materialen**Leermiddelen en overige materialen**

Leesboek niveau 4A

Leerstofinhoud

Leerstofinhoud

Tekst 1 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 4A.

De school begint weer

Het is vroeg in de morgen.
Soe Wen slaapt nog een beetje.
Haar zus Tirza is al opgestaan.

Tirza roept: "Wakker worden, Soe!"
Vandaag is de eerste schooldag.
Soe Wen is over naar leerjaar vier.

Ze kent de juf van leerjaar vier nog niet.
Zal deze juf-frouw aardig zijn?
Tirza roept weer: "Ga snel baden, Soe."

Soe Wen zoekt naar haar baddoek.
Het busje komt over een uur-tje.
Ze mag niet laat op school komen.

Met het busje rijden ze naar school.
Op het school-plein is het een drukte.
Daar zijn Paul, Ramin, Tanja en Safiera.

Soe Wen groet ze allemaal vrolijk.
Ze is blij om hen weer te zien.
Er is een lach op haar gezicht.

be	ge	te
begin	geluk	terug
beleg	genoeg	teveel
bezoek	gezicht	

je	je	tje
busje	koekje	uur-tje
zusje	hoekje	zuur-tje
kusje	boekje	muur-tje
lusje	doekje	kuur-tje

Soe Wen is over naar leerjaar vier.
Tirza is over naar leerjaar zes.

Het busje komt over een uur-tje.
De les begint over een kwartier

De school begint weer

Les 1

De school begint weer

Het is vroeg in de morgen.
Soe Wen slaapt nog een beetje.
Haar zus Tirza is al opgestaan.

Tirza roept: "Wakker worden, Soe!"
Vandaag is de eerste schooldag.
Soe Wen is over naar leerjaar vier.

Ze kent de juf van leerjaar vier nog niet.
Zal deze juf-frouw aardig zijn?
Tirza roept weer: "Ga snel baden, Soe."

Soe Wen zoekt naar haar baddoek.
Het busje komt over een uur-tje.
Ze mag niet laat op school komen.

Met het busje rijden ze naar school.
Op het school-plein is het een drukte.
Daar zijn Paul, Ramin, Tanja en Safiera.

Soe Wen groet ze allemaal vrolijk.
Ze is blij om hen weer te zien.
Er is een lach op haar gezicht.

Soe Wen

woordjes

be	ge	te
begin	geluk	terug
beleg	genoeg	teveel
bezoek	gezicht	

je	je	tje
busje	koekje	uur-tje
zusje	hoekje	zuur-tje
kusje	boekje	muur-tje
lusje	doekje	kuur-tje

Soe Wen is over naar leerjaar vier.
Tirza is over naar leerjaar zes.

Het busje komt over een uur-tje.
De les begint over een kwartier.

2

Didactische aanpak

Zelfstandig werken

Feedback en interactie

Afsluiting

4.3 Voorbeeldles Vloeiend Lezen

Beginsituatie

Didactische aanpak

Als introductie voert u een klassengesprek. Richtvragen kunnen zijn:

- Wat heb je in de vakantie gedaan?
- Hoe vind je het om weer naar school te gaan?

Dan maken de leerlingen hun boek open. U let erop dat ze de bladzijde voor zich hebben van de les die gelezen zal worden. U zegt dat u de les hardop gaat lezen. De leerlingen moeten met hun ogen meelezen.

Als sommige leerlingen er behoefte aan hebben om met een liniaal of de vinger mee te lezen mag dat. U leest de tekst langzaam en duidelijk voor. Daarna voeren de groepen opdracht 1 en 2 uit. Hierna legt u de woorden uit die niet begrepen zijn. Daarna geeft u individuele beurten om hardop te lezen. Bij elke beurt worden drie regels gelezen.

Hierna behandelt u de woordrijen. U zegt het voor en de klas zegt het na. U geeft weer individuele beurten.

Daarna vraagt u:

- Wat is het verschil tussen een bus en een busje? (Een busje is een kleine bus.)
- Wat is het verschil tussen een uur en een uurtje? (Bij een uurtje is het net alsof de tijd snel voorbij is gegaan. Je hebt het gevoel dat het korter dan een uur is.)

U legt uit dat je achter een s en een k een verkleinwoord maakt met -je.

Achter een r gebruik je -tje.

Tenslotte geeft u individuele beurten om de zinnen onder de rijen te lezen. U wijst op het betekenisverschil tussen over in de eerste twee zinnen (overgaan) en over in de laatste twee zinnen (na een bepaalde tijd).

Zelfstandig werken

Opdracht 1:

Groepslezen. Om de beurt laat u elke leerling drie regels van de hoofdttekst lezen. De leerling moet verstaanbaar zijn voor de groep, maar de klas niet storen.

Opdracht 2:

Elke leerling in de groep schrijft de woorden op die hij niet kent.

Feedback en interactie

Woorden die fout worden verklankt, doet u weer voor en laat u nazeggen.

Afsluiting

U laat de leerlingen de tekst samen hardop lezen

4.3 Voorbeeldles Vloeiend Lezen

BERLIJN

Beginsituatie

Dit is les 11 in het leesboek voor niveau 4B.

De i als [ie] is geïntroduceerd in les 37 in het leesboek voor niveau 4A. Daarna is de i als [ie] regelmatig teruggekomen in de teksten van de leeslessen. In les 42 en 44 van leesboek 4A is er ook extra aandacht besteed aan deze grafeem-foneem combinatie.

In het leesboek voor niveau 4B is in les 2 uitleg gegeven over de lees-

tekens punt, komma en vraagteken. In les 3 volgden de dubbele punt en het uitroepteken.

Lesdoelen

De leerling:

- werkt door herhaling aan de automatisering van het herkennen en verklanken van woorden, in het bijzonder woorden waarin de i als [ie] voorkomt en;
- kan de dubbele punt en aanhalingstekens op de juiste manier interpreteren bij het lezen van de tekst.

Voorbereiding en logistieke organisatie

U heeft de klas in groepen verdeeld, waarin zowel sterke als zwakke lezers voorkomen. U heeft de betekenis opgezocht van woorden die u zelf niet kent. U kan deze woorden uitleggen met voorbeelden.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 4B

Leerstofinhoud

Tekst 11 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 4B.

Berlijn

Het water van de kreek stroomt langs het huis dat pa heeft gehoord. Ferdi rent er gelijk naartoe, maar pa roept hem terug. De spullen moeten uit de auto. Hij brengt zijn tas naar de kamer waar hij met zijn zussen moet slapen. Er staan twee stapelbedden. Lita gilt: "Ik slaap boven!" Dewi wil ook boven. Pa heeft een idee. "Laten wij buiten slapen", zegt hij tegen zijn zoon. Dat vindt Ferdi spannend, maar ook eng. Ze zijn zo dicht bij het bos. In de nacht brullen de apen.

Dan mag Ferdi het water in. Hij zet zijn duikbril op. Hij zwemt heen en weer onder water. Hij ziet een paar visjes aan de kant. Ze zijn heel snel. De meisjes zijn naar de buurman. Bij hem kan je een boot huren. Ze roepen Ferdi om ook in de boot te komen. Zij roeien de boot. Hij hoeft niets te doen. Dewi zegt: "Jij bent de prins."

Er is een hut bij het water. Als het donker is, maken ze daar een kampvuur. Ze praten tot ma zegt: "Ik heb slaap." Zij en de meisjes gaan in het huis slapen. Ze kijkt nog even hoe pa de hangmatten ophangt. Als Ferdi in zijn hangmat ligt, zegt ze: "Slaap lekker, hoor." Lita plaagt hem. Ze zegt: "Droom maar van de apen."

Leestekens

Bij een **dubbele punt** stop ik even. Tussen **aanhalingstekens** staat wat iemand zegt. De woorden tussen de aanhalingstekens lees ik net alsof ik de persoon bent, die het zegt.

i (zeg ie)			
Ferdi	idee	piano	kapasi
Lita	tori	gitaar	koebi
Dewi	riool	viool	pakira

Lesdoelen

Voorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

Didactische aanpak

Zelfstandig werken

Feedback en interactie

Afsluiting

Beginsituatie

Didactische aanpak

U begint met een klassengesprek. Richtvragen kunnen zijn:

- Heb je weleens een uitstapje gemaakt? (Zoja, waarnaartoe?)
- Met wie was je daar? Hoe vond je het?

U let erop dat de leerlingen hun leesboek open hebben op de bladzijde van de les. De leerlingen voeren opdracht 1 en 2 uit. U behandelt de onbekende woorden. Daarna vraagt u:

- welke bekende leestekens hebben jullie in de tekst gezien? (punt, komma, dubbele punt, uitroepetekenen).
- Wat doe je bij een punt / komma / dubbele punt / uitroepetekenen? (Even stoppen bij een punt, komma of dubbele punt. Bij een uitroepetekenen wordt je stem luider.)
- Hebben jullie andere leestekens gezien? (Aanhalingstekens openen en aanhalingstekens sluiten.)

U geeft een beurt om de informatie over de leestekens in de tekst van het leesboek te lezen. U doet voor hoe de zinnen tussen aanhalingstekens gelezen moeten worden. U doet alsof u spreekt met de stemmen van moeder, pa (mannenstem), Lita en Dewi. De zin met een uitroepetekenen wordt uitgeroepen.

Daarna geeft u individuele beurten om de tekst vloeiend te lezen.

Dan komen de rijtjeswoorden aan de orde. U geeft individuele beurten om deze te lezen. U legt onbekende woorden uit.

Zelfstandig werken

Opdracht 1: Groepslezen. Om de beurt leest elke leerling een alinea van de hoofdttekst. De leerling moet verstaanbaar zijn voor de groep, maar de klas niet storen.

Opdracht 2: Elke leerling in de groep schrijft de woorden op die hij niet kent.

Feedback en interactie

U loopt langs de groepjes bij opdracht 1. Woorden die fout worden verklankt, doet u voor en laat u nazeggen. Als leerlingen bij het Vloeiend Lezen de leestekens niet in acht nemen, doet u het voor.

U geeft complimentjes als de leerlingen zich goed inleven in de citaten in de tekst.

Afsluiting

U geeft beurten om de volgende vragen te beantwoorden:

- Welke kinderen komen in het verhaal voor? (Ferdi, Lita, Dewi.)
- Waar waren ze? (Op Berlijn.)
- Wat deden ze daar? (Zwemmen, varen, slapen; ze maakten een uitstapje.)

4.4 Voorbeeldles Poëzievoordracht voor niveau 4B.

WASDAG

Beginsituatie

Vanaf leerjaar 1 leren de leerlingen versjes. Het is onderdeel van het voorbereidend lezen.

In de lagere leerjaren worden de versjes eerst opgezegd door de leerkracht. De leerlingen leren het versje uit het hoofd en zeggen het dan op.

De leerling heeft dus ervaring met het uit het hoofd opzeggen van versjes. Bij het aanvankelijk en voortgezet lezen, leest de leerling de tekst van het vers, voordat het uit het hoofd wordt geleerd.

Lesdoelen

De leerling kan:

- vertellen waarover het vers gaat;
- de emoties (enthousiasme, verrassing, teleurstelling) in het gedicht weergeven door de juiste intonatie;
- het vers geheel of gedeeltelijk met passie voordragen.

Vorbereiding en logistieke organisatie

U zorgt voor een rustige leesomgeving. De klas moet de leerlingen die voordragen goed kunnen zien en horen. Bij de opdracht werken de leerlingen in tweetallen.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 4B

Leerstofinhoud

Les 16 uit Leesboek 4B.

Wasdag

Koesja wil moeder eens verrassen.
Zij gaat alle vuile kleren wassen:
tien grijze sokken,
negen lange rokken,
vier korte broeken,
zeven keukendoeken,
zes witte petten,
vijf muskietennetten,
twee lappen met lussen,
en een vuurrood kussen.
Ziezo. De was is klaar!
Maar....kijk eens, wat er is gebeurd?
De hele was is rood gekleurd!
Rode sokken,
rode rokken,
rode broeken,
rode doeken,
rode petten,
rode netten,
rode lappen met rode lussen
en dan nog dat rode kussen.

Dat rode kussen

moest er niet tussen.
Koesja wilde moeder eens verrassen,
maar heeft alles rood gewassen!
De wasdag is voorbij,
maar Koesja is niet blij.
Treurig zit ze in een hoek,
met een rood gewassen doek.

Leestekens

Bij een **punt** is de zin afgelopen en stop ik even.
Een **komma** verdeelt de zin in delen. Bij de komma stop ik even.
In dit vers volgt na een **dubbele punt** een opsomming. Ik stop even bij de dubbele punt.
Er zijn drie **uitroepetekens** in dit vers. Bij het eerste laat ik merken dat ik blij ben. Bij het tweede ben ik verrast. Bij het derde **uitroepeteken** is er een beetje teleurstelling.
Een **vraagteken** komt achter een vraag. Mijn stem gaat omhoog.

Lange woorden		
keukendoeken	muskietennetten	wasmachine
onderbroeken	garnalennetten	naaimachine
afwasdoeken	toeristenpetten	keukenmachine

Lesdoelen

Vorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

Wasdag

Didactische aanpak

Zelfstandig werken

Feedback en interactie

Afsluiting

Beginsituatie

Lesdoelen

Didactische aanpak

U introduceert het onderwerp van de les door te vragen wie weleens helpt met kleren wassen? U geeft enkele leerlingen een beurt om over hun ervaringen hiermee te praten.

Daarna richt u de aandacht op de les in het leesboek. U leest de hoofdttekst voor met de juiste intonatie. U vestigt extra aandacht op het woord 'muskietennetten' en leest samen met de leerlingen de lange woorden.

Daarna geeft u beurten om delen van de tekst te lezen.

U behandelt de leestekens en wijst op de emoties bij het gebruik van het uitroepteken.

Daarna werken de leerlingen in tweetallen aan opdracht 1. U geeft per tweetal aan, welk deel van het gedicht het tweetal uit het hoofd moet leren. Na opdracht 1 kiest u steeds drie leerlingen uit om hun deel van het vers voor te dragen voor de klas.

Zelfstandig werken

Opdracht 1.

De leerlingen werken bij deze opdracht met een partner. Ze leren een deel van het vers uit het hoofd. Ze overhoren elkaar.

Feedback en Interactie

Bij de leesbeurten geeft u feedback door fout uitgesproken woorden weer voor te doen en te laten nazeggen. U wijst ook op de leestekens en de uitleg van de bijtekst. Leerlingen die het goed doen, krijgen complimentjes.

Afsluiting

U laat de klas het hele vers nog eens samen opzeggen.

4.5 Voorbeeldles Voorlezen

DE PRATENDE POES

Beginsituatie

Dit is de derde les van niveau 4C. De leerlingen hebben veel geoefend met het vloeiend lezen van teksten tot 350 woorden op niveau 4B. In leerjaar 1 en 2 is vaker aan hen voorgelezen uit prentenboeken. De leerlingen horen vaak Engelse woorden in kinderprogramma's op de televisie. De leerlingen horen regelmatig Sranan in hun omgeving en veel kinderen spreken zelf ook Sranan. De motivatie om te lezen en te luisteren naar teksten die voorgelezen worden zal per groep en per leerling verschillend zijn.

Lesdoelen

De leerling:

- geniet van het verhaal en krijgt interesse voor lezen;
- maakt kennis met Engelse en Srananwoorden in een verhaalcontext;
- bouwt aan een traditie waarin verhalen en lezen een vanzelfsprekende plaats innemen.

Voorbereiding en logistieke organisatie

U vertelt de klas een paar dagen van tevoren dat u gaat voorlezen. Op de dag dat er zal worden voorgelezen, zegt u dit aan het begin van de dag ook aan de leerlingen. U doet het op zo'n manier dat de kinderen gaan verlangen naar deze plezierige activiteit. Het voorlezen zelf moet in een rustige omgeving. De kinderen moeten er relaxed bij kunnen zitten. Misschien is er in uw school een speciale voorleesplek.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 4C

Leerstofinhoud

Les 3 uit Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 4C.

De pratende poes

Jacinta is een meisje van acht jaar. Ze woont met haar moeder Sammy en broers Dino en Orfeo op Dijkveld. Dino en Orfeo zijn al groot. Dino is vijftien en Orfeo zeventien jaar. Ze houden van hun zusje, maar ze hebben het zo druk met hun vrienden dat ze niet veel met haar spelen. Wanneer de oudere broers gaan voetballen mag Jacinta niet mee naar het speelveld. Ze bedelt zo om mee te gaan, maar mama wil daar niets van horen. Ze baalt daar vreselijk van, omdat ze altijd alleen moet spelen.

Vandaag is het zaterdag. Mama is bezig de garage op te ruimen. Dino en Orfeo zijn op de bromfiets naar hun mati's gegaan. Jacinta zit op haar hurken onder de knippaboom. Ze tekent in het warme zand. Wat zou ze graag een vriendje willen om mee te spelen. Ze zucht diep. Dan hoort ze een zacht geluid. Wat was dat? Jacinta spits haar oren. Ze heeft het toch echt goed gehoord! "Miauw."

Daar is het weer! Ze schiet overeind. Nu weet ze het zeker. Opgewonden rent ze naar de schutting. Ze ziet een witte poes met een grappig zwart vlekje op de neus.

"Hé, jij hebt echt een funny nose!" zegt ze tegen de poes. Het beestje kijkt haar stilletjes aan. Misschien is hij verlegen, denkt Jacinta.

Ze knielt in het zand. "Niet bang zijn", zegt ze. Ik ben Jacinta. Ik ben acht en heel lief. Hoe oud ben jij?"

De poes komt langzaam dichterbij.

"Je bent zó cute", zucht Jacinta. Ze strekt haar vingers om de poes te aaien. Even lijkt het alsof ze weg zal rennen.

"Kom nò, poesje. Kom bij me dan", zegt Jacinta weer met haar liefste stem. De poes maakt een stapje naar haar toe. Zachtjes aait ze over de vacht van de poes.

"Miauw," hoort Jacinta.

"Hoe oud ben jij?", vraagt ze.

"Aif", miauwt de poes.

Voorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

De pratende poes

Jacinta's ogen worden zo groot als schoteltjes. "Je kan praten!?"
 "Aif", hoort ze de poes weer zeggen.
 "Je kan echt praten!", gilt Jacinta vol plezier. "Je bent elf! Wil jij mijn vriendje zijn?"
 "Miaaa."
 "Je zegt ja!" Wat is Jacinta blij! Een poes en eentje die praat! Dat is pas echt cool. Vanaf dat moment zijn Jacinta en de poes de beste vrienden. Met een pratende poes is het nooit meer saai in huis.

Didactische aanpak

Didactische aanpak

U let erop dat de leerlingen relaxed kunnen luisteren. U heeft zelf een plek gekozen van waaruit u de klas kan overzien, terwijl u voorleest. De leerlingen moeten u ook allemaal goed kunnen zien en horen. U vraagt wie er een poes heeft en wat voor geluiden poezen maken. U zegt dat u een verhaal gaat voorlezen over een poes. U leest de titel nog niet. U leest het verhaal zo goed mogelijk voor. U probeert zich zo goed mogelijk in te leven in de verhaalpersonages. Met het nabootsen van hun stemmen geeft u ook de sfeer van het verhaal weer. Als het verhaal uit is, houdt u een klassengesprek, waarin de leerlingen mogen vertellen hoe ze het verhaal hebben ervaren. Tenslotte vraagt u of de leerlingen Engelse woorden hebben gehoord (funny, nose, cute, cool) en Sranan woorden (nò, mati). U vraagt ook wat het betekent als iemand van iets 'baalt'. (De persoon vindt iets niet leuk.) Tenslotte vraagt u wat de titel zou zijn van het verhaal. (De pratende poes.)

Feedback en interactie

Feedback en Interactie

Bij het klassengesprek na het verhaal, respecteert u alle meningen. U kunt wel doorvragen om een mening te verduidelijken. U geeft ook beurten aan kinderen waarvan u tijdens het voorlezen hebt gemerkt, dat hun aandacht er niet bij was. U gebruikt de meningen van de leerlingen voor uw eigen feedback om de interesses, voorkeuren en antipathieën van de leerling te leren kennen. Deze kan u meenemen bij de keuze van de verhalen die u nog gaat voorlezen. Leerlingen mogen andere titels bedenken voor het verhaal, zolang het past bij het verhaal.

Afsluiting

Afsluiting

U vertelt de leerlingen wanneer de volgende voorleesles is.

4.6 Voorbeeldles Stillezen

DE VLIAGER

Beginsituatie

De leerlingen hebben tot nu toe vooral geoefend met het verklanken van woorden en zinnen. Ze hebben de tekst opgelezen of geluisterd naar een tekst die opgelezen werd. Hierbij gebruiken sommige leerlingen nog hun vinger of een liniaal om de tekst te volgen. De meeste leerlingen zijn in staat een tekst op hun niveau te verklanken.

Lesdoelen

De leerling:

- oefent in lezen zonder de tekst uit te spreken;
- kan de tekst binnen een bepaalde tijd lezen;
- kan door het stellen en beantwoorden van vragen over de tekst aantonen dat hij de tekst heeft begrepen.

Voorbereiding en logistieke organisatie

U zorgt voor een rustige omgeving, waarbij de leerlingen zich kunnen concentreren op de tekst. Tijdens het lezen en het maken van de opdracht kunnen de leerlingen apart zitten. Bij het bespreken van de opdrachten en tijdens de afsluiting moeten de leerlingen met elkaar kunnen praten. Een u-vorm of groepsindeling is dan gewenst.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 4C

Leerstofinhoud

De vlieger

Hoog in de lucht staat een vlieger. Het is de vlieger van Enrico. De vlieger is groot en sterk. Enrico mocht de vlieger zelf uitzoeken. Hij was met zijn vader naar een vliegerkraampje langs de weg gegaan. Aan een touw hingen wel dertig vliegers. Enrico vond deze vlieger het mooist. De vlieger is blauw en heeft een gezicht. Rond zijn gezicht heeft hij groene franjes. Hij lacht met een brede, rode mond. Hij heeft zwarte ogen. Daarmee kijkt hij rond. "Wat is het mooi hierboven!", roept hij. "En wat ben ik knap om zo hoog te vliegen."

"Vliegen?", vraagt een duif. "Hoe kan jij vliegen? Zeker aan dat touw." De duif lacht hem uit.

"Maar ik ben een vlieger", roept de vlieger beledigd.

"Een vlieger die niet vliegen kan! Roekoe, roekoe..."

De vlieger rukt aan het touw. Hij wil net als de duif vrij in de lucht vliegen. Hij rukt nog eens aan het touw. Floep! Hij is los. De wind blaast hem voort. Maar wacht.... wat is dat nu? Hij duikelt naar beneden. Hij valt in een boom.

De vlieger schommelt tussen de takken heen en weer. Het gaat regenen en dikke druppels vallen op zijn gezicht. Zijn zwarte ogen krijgen tranen en zijn mondhoeken hangen treurig naar beneden. Hij wenste dat hij weer bij Enrico was. "Help mij toch", kreunt hij, "Ik ga hier kapot."

De regen is opgehouden. De buurman van Enrico is op weg naar huis. Als hij langs de boom loopt, hoort hij een geluid. Wat is dat toch? Kreunt die boom zo? Hij kijkt omhoog en ziet de vlieger tussen de bladeren hangen. Dat lijkt de nieuwe vlieger van Enrico wel, denkt hij. Buurman klimt snel in de boom en pakt de vlieger. Hij brengt die naar de moeder van Enrico. Zij zet hem achter de ijskast. Daar is het warm. De vlieger voelt hoe hij droogt. Af en toe kraakt het papier zacht. Maar zijn mond en ogen zijn niet meer zo mooi.

Lesdoelen

Voorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

De vlieger

“Miauw. Wie ben jij?”, vraagt de poes.
 “Een vlieger”, antwoordt hij.
 “Kan je dan vliegen?”
 “Nee”, zucht de vlieger, “alleen klimmen in de lucht aan een touw.”
 “Dat is toch ook leuk”, miauwt de poes weer. Ze geeft hem een kopje en dat troost hem een beetje.

Didactische aanpak

Didactische aanpak

U let erop dat alle leerlingen een leesboek hebben. U geeft aan dat ze vijftien minuten hebben om de tekst te lezen. Ze mogen alleen met hun ogen lezen. Hun lippen moeten op elkaar zijn, terwijl ze lezen. Als de leerlingen klaar zijn met lezen, mogen ze beginnen met de opdrachten. Ze hoeven niet te wachten tot de vijftien minuten om zijn. U geeft wel na vijftien minuten een stopsein, voor de leerlingen die de tekst nog niet afhebben. Als de opdrachten zijn gemaakt, geeft u beurten. De leerling die aan de beurt is, stelt een of meer van zijn vragen aan een medeleerling. De vragende leerling geeft aan of hij tevreden is met het antwoord.

Zelfstandig werken

Zelfstandig werken

Opdracht 1: De leerlingen hebben de tekst gelezen. Ze moeten minstens drie vragen stellen

aan een klasgenoot om te checken of hij de tekst heeft begrepen?

Opdracht 2: Het kan zijn dat de leerling zelf nog niet alles heeft begrepen in deze tekst? De leerling schrijft vragen op over datgene wat hij nog wil weten?

Feedback en interactie

Feedback en Interactie

U complimenteert de leerlingen voor goede vragen en antwoorden.

U corrigeert foutieve antwoorden. U let erop dat de w-vragen (wie, wat, waar) ook behandeld worden. Als deze vragen niet van de leerlingen komen, behandelt u ze zelf.

Afsluiting

Afsluiting

U vraagt de leerlingen hoe ze het vonden dat de vlieger kon praten. (Fantasie, het is mogelijk in een verhaal. U kunt er ook aandacht voor vragen dat dingen netjes behandeld moeten worden. Anders worden ze lelijk en gaan ze kapot.).

INLEIDING

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van lessen. Bij elke les wordt aangegeven welke leeswerkvormen gebruikt kunnen worden. Verder zijn er opmerkingen en tips. In leerjaar vier zijn er drie leesniveaus. Voor elk niveau is er een apart leesboek samengesteld.

Het boek voor leesniveau 4A heeft 52 teksten, voor niveau 4B heeft 50 teksten en niveau 4C heeft er 35.

In het schema is het nummer en de titel van de les opgenomen. In de derde kolom staat de aanbevolen werkvorm. De voorbeeldles van de aanbevolen werkvorm in hoofdstuk 4, geeft aan hoe de les verzorgd kan worden.

De vierde kolom van het overzicht geeft opmerkingen en tips.

De opmerkingen hebben vooral betrekking op de leesaspecten in de les.

De tips geven ideeën om de les in te leiden, af te sluiten of leuker te maken. Vaak is er ook een aandachtspunt 'woordenschat' opgenomen.

De leerkracht gaat na of de genoemde woorden bekend zijn. Het is goed mogelijk dat er meer woorden onbekend zijn. De achtergronden van de leerlingenpopulatie in Suriname zijn vrij gevarieerd. De leerkracht moet zelf nagaan of er naast de genoemde woorden nog woorden in de teksten voorkomen, die hun leerlingen niet begrijpen.

In deze handleiding worden de woorden bij de woordenschat niet verder behandeld. Er wordt ervan uit gegaan dat de leerkracht de betekenis kent, of in staat is de betekenis op te zoeken in een woordenboek of op het internet.

5.2 Leesboek niveau 4A

Per les heeft niveau 4A een hoofdtekst, rijen met woordjes en een bijtekst. De bijtekst is soms een versje met eindrijm. Tot en met les 5 is er nog een afbreekstreep in meerlettergrepige woorden, waar er drie medeklinkers achter elkaar voorkomen. Dit, om de overgang van leerjaar 3 naar leerjaar 4 te vergemakkelijken.

nr	Titel	Werkvormen	Opmerkingen en tips
1	De school begint weer	Hardop Lezen	Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden met be-, ge, te- en verkleinwoorden met -je en -tje; - verschillende betekenissen van 'over'.
2	Vrienden	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden die beginnen met twee medeklinkers; - woorden die eindigen met twee medeklinkers waarbij er een stomme [e] gehoord wordt tussen de medeklinkers; - woordcombinaties met 'school' - de stomme [e] in woorden met -de, -den en -men; - woordenschat: vreemde, vriend, vriendin.
3	In de klas	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden die beginnen of eindigen met twee medeklinkers;

5.2 Leesboek niveau 4A

			- woorden die eindigen met twee medeklinkers waarbij er een stomme [e] gehoord wordt tussen de medeklinkers; - woordcombinaties met 'school' - de stomme [e] in woorden met -de, -den en -men; - woordenschat: vreemde, vriend, vriendin.
3	In de klas	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden die beginnen of eindigen met twee medeklinkers; - woordcombinaties met 'zwem'; - eindrijm.
4	Een botsing	Hardop Lezen	Aandacht voor: - de stomme [e] in tweelettergrepige woorden die eindigen op -ken, -ten, -pen; - de Chinese letter [ng]
5	Meneer Veer	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met de fopletters -oor, -eer en -eur; - kleuren. Tip 1: De hoofdttekst heeft eindrijm. Geef rijmopdrachtjes. Tip 2: Praten over jezelf mogen zijn
6	Een hond heeft geen mond	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden die eindigen op een -d. - eindrijm. Tip: Praten over verschil tussen namen van lichaamsdelen bij dier en mens.
7	Imran en Urmie	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden die eindigen met twee medeklinkers waartussen je een stomme [e] hoort; - woorden met -cht, wat klinkt als [gt].
8	Hektor bij de dokter	Hardop Lezen	Aandacht voor: - het verschil in de medeklinkercombinaties [st] en [ts], en [lf] en [ft]; - woorden die beginnen en eindigen met twee medeklinkers; - het verschil tussen schil en schild.
9	Hektor blaft weer	Hardop Lezen	Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden met te-, geen -der; - de bankletter [nk]; - woorden met de Chinese letter [ng] in combinatie met de stomme [e] in -er; - combinaties met -op. Tip: In het Javaans komt de [ng] aan het begin van een woord vaak voor. Hier over praten met Javaans sprekende kinderen.
10	Het plan van papa Tjan	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden die eindigen op -b. Tip: Praten over dieren.

11	In de dierentuin	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met twee medeklinkers aan het begin en op het eind; - woordenschat: dierenverblijven.
12	De droom van Kasmie	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met en zonder [t] op het eind; - woorden met twee medeklinkers aan het begin en op het eind. Tip: Praten over verschil tussen droom en werkelijkheid.
13	De voetbal	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden die beginnen met twee medeklinkers; - woorden die eindigen met twee medeklinkers waarbij er een stomme [e] gehoord wordt tussen de medeklinkers; - woorden die eindigen op de -cht, wat klinkt als [gt]. Aandacht voor: - verkleinen van woorden die eindigen op -cht met -je; - woorden met de Chinese letter ng in combinatie met de stomme [e] in -en;
14	Buurman komt te hulp	Hardop Lezen	Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden met -de, ge- en -te. Tip: Praten over tegenstellingen kort-lang, ietsniets
15	Een bij prikt Tanja	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden die eindigen op twee medeklinkers; - woorden die beginnen en eindigen met twee medeklinkers; - tweelettergrepige woorden met een stomme [e] in -en, -ken en -der; Aandacht voor: - woorden die eindigen op -ket; - drielettergrepige samenstellingen met -tuin.
16	De rivier stroomt wild	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden die eindigen op -dt; - hele werkwoorden en de vervoeging met -dt in de derde persoon; - woorden die beginnen met drie medeklinkers; - tweelettergrepige woorden met een korte klank in de klankteen, die klinkt als een lange klank (leesregel letterdief); - tweelettergrepige woorden met een dubbele medeklinker. Tip: Behandel de leesregel van de letterdief in de Lange-klankstraat.

17	De pagaai van Marlon	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met -aai, -aait, -aaien; - woordcombinatie 'buitenboordmotor'; - woordenschat: toeren, kracht. Tip: Praten over het binnenland.
18	Een vis aan de haak	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met -ooi; - woordenschat: ooit, ooi, teef; Tip: praten over mannelijke en vrouwelijke dieren.
19	Een poes en een muis	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met -ooi en -aai. Aandacht voor: - woorden met de Chinese letter ng gevolgd door -t; - woorden die eindigen op -nst. - tweelettergreppige woorden die beginnen met drie medeklinkers; - woordenschat: menu.
20	De lelie bloeit	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met ooi; - woorden die eindigen op drie medeklinkers. Aandacht voor: - woorden met -oei, -oeit, -oeien; - woorden met -soi; - woordenschat: glooien.
21	Het nest	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met -uw, -uwt, -uwen; - de stomme [e] in verkleinwoorden met -tje. - Woordenschat: raadsel.
22	Een ongeluk	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden met ge- en be-. Aandacht voor: - drielettergreppige woorden met on-; - woordenschat: waaghals.
23	Bij de dokter	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden met ge- en be-; Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden met ver-; - de stomme [e] in verkleinwoorden met -pje; - woorden die eindigen op een -t en met -je verkleind worden; - woorden die eindigen op -mp en met -je verkleind worden; - woordenschat: rozet, pamflet.
24	Tante vertelt	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in verkleinwoorden met -je. Aandacht voor: - de stomme [e] in tweelettergreppige woorden met -len en -pen; - woorden met de bankletter nk die verkleind worden met -je; - verkleinwoorden met -kje.

25	Het verhaal van Pim	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden met ge-, ver- en be- en -der; - woorden met -dt op het eind, wat klinkt als [t]; - woorden met de Chinese letter ng op het eind; - verkleinen van woorden met ng op het eind met -kje. Tip: Praten over materiële en immateriële beloningen.
26	Een huis met een winkel	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met -ieuw; - de stomme [e] in woorden die eindigen op -wen; - woordcombinaties met 'uit'; - woordcombinaties met 'feest'; - woordcombinaties met 'licht'; - woordcombinaties met 'kamer'; - vervrouwelijking door -in.
27	Een tiental	Hardop Lezen	Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden die eindigen op -ig; - de stomme [e] in woorden die eindigen op -eren; - woordcombinaties met 'les'.
28	De tekenles	Hardop Lezen	Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden die eindigen op -lijk of -ter; - woorden die eindigen op -ing; - woorden die beginnen met ont-; - woordcombinaties met 'staart'.
29	Een bad in de rivier	Hardop Lezen	Herhaling van: - woordcombinaties met 'zwem'; - de stomme [e] in woorden die eindigen op -der; - woorden die eindigen op d, wat klinkt als [t]; Aandacht voor: - woorden met -eeuw. - woordenschat: eeuw.
30	Het web van een spin	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden die eindigen met -ig; - woorden met een -d op het eind; - woorden met een -b op het eind. Aandacht voor: - woorden die beginnen met opge-; - woordcombinaties met 'achter'; - woordcombinaties met 'donker'
31	De spin vlucht weg	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden die eindigen met -ig; - de stomme [e] in woorden die beginnen met ge-. Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden die eindigen op -lijk.

32	Brand!	Hardop Lezen	Herhaling van: - -d en -dt op het eind van een woord. Aandacht voor: - woorden die beginnen met er-; - het woord 'dringen' in combinatie met een voorzetsel; - -o als [oo] op het eind van een woord.
33	Op vuur	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden die eindigen op -lijk; - woorden met -ieuw. Aandacht voor: - woorden die beginnen met ont-; - het woord 'stander' in combinatie met een voorzetsel. Tip: Behandel veiligheidsvoorschriften om brand te voorkomen.
34	Een raadsel van moeder	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden die eindigen met drie medeklinkers; - woorden met -oeit; - woorden met de stomme [e] in -sel; Aandacht voor: - -a als [aa] op het eind van een woord. Tip: Telrijmpje uit het hoofd laten doen.
35	Muziekles	Hardop Lezen	Aandacht voor: - de stomme [e] in woorden die eindigen op -teren, -deren, -delen, -kelen; - woordenschat: zonneschijn, maneschijn.
36	Nog een raadsel	Hardop Lezen	Aandacht voor: - werkwoorden met op-, -af, na-; - woorden met de stomme [e] die beginnen met ge- en eindigen met -lijk. De oplossingen voor de raadsels zijn: ei, awara, schoenlepel, handvat, brievenbus. Tip: Doe raadselspelletjes.
37	De buurt van Arjan	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met i als /ie/; Veel leenwoorden uit het Sranan, hebben de i die als [ie] wordt uitgesproken. Het Sranan kent de i als in [pit] niet. Sranan woorden met een -i op het eind, worden altijd als [ie] uitgesproken. Vanaf les 37 wordt de hoofdttekst verdeeld in alinea's. De zinnen in de alinea's lopen achter elkaar door. Tussen de alinea's is er een lege regel.
38	Wormpje	Hardop Lezen	Herhaling van: - verkleinwoorden met -pje; - woorden met drie medeklinkers op het eind; - de stomme [e] in woorden die eindigen op -ig; - rijmwoorden. Tip: Praten over kleine diertjes.

39	Arnold kijkt boos	Hardop Lezen	Aandacht voor: - tweelettergrepige namen. Tip: Vergelijking met de namen van de kinderen in de klas.
40	Het schoolhoofd	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met -ts op het eind; - woorden met -cht op het eind; - woorden met een stomme [e] in -eren op het eind; - woordcombinaties met 'school'. Tip: Praten over omgaan met boosheid.
41	Een geschenk voor Seri	Hardop Lezen	Herhaling: - de regel van de letterdief bij woorden met een lange klank in de klankteen; - woorden met de stomme [e] in ge- en be-; Aandacht voor: - samenstellingen met -zelfde. Tip: Zing het versje op de melodie van In Holland staat in huis. (Zie internet.) Tip: Praten over kinderen die niet bij hun ouders wonen.
42	Het dierenboek	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden die eindigen op -ig en -eren; - woorden met i, die klinkt als [ie]; - woordcombinaties met 'dieren'; Aandacht voor: - woorden waarvan in het meervoud de regel van de letterdief bij de lange klankteen wordt toegepast; - dierengeluiden.
43	Het erf harken	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden die beginnen met ver-; - woorden met -oeien. Aandacht voor: - woordcombinaties met 'voor', 'achter' en 'wagen'; - woorden die beginnen met krui-; Tip: Praten over gezond eten.
44	De nacht	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden die eindigen met -uw; - de stomme [e] in woorden die beginnen met ver- of eindigen met -ter-; - woorden met i, die klinkt als [ie]. Aandacht voor: - zelfstandige naamwoorden afgeleid van een werkwoord; Tip: Praten over beroepen.
45	Op bezoek bij Arjan	Hardop Lezen	Herhaling van; - woorden met -aai en -ooit; - de stomme [e] in woorden die eindigen op -lijk;

			Aandacht voor: - het woord 'gaan' in combinatie met uit-, in-, na- en op-; - trappen van vergelijking, waarbij in de vergrotende trap de leesregel van de letterdief wordt toegepast en in de overtreffende trap het woord eindigt op drie medeklinkers. Tip: Zing het versje op de melodie van <i>Seki Marinda</i>.
46	Schuiltje	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden waarvan in het meervoud de regel van de letterdief bij de lange klanktegenwoord wordt toegepast; Aandacht voor: - woordcombinaties van uit-, in- en op met werkwoorden. Tip 1: Praten over spelletjes. Tip 2: Andere aftelversjes opzeggen
47	De vrachtauto	Hardop Lezen	Herhaling van: - woordcombinaties van uit-, in-, omen op- met werkwoorden. Tip: Zing het versje op de melodie van <i>Bambam maskita, rije otomobil</i>.
48	Opa staat in het doel	Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden waarbij de d wordt verklankt als [t]; Aandacht voor: - woordcombinaties met 'voetbal' en 'auto'. Tip: Praten over sporten.
49	Verlies en winst	Hardop Lezen	Herhaling van; - de stomme [e] in woorden die beginnen met ver-, ge- en be-. Tip: Praten met de leerlingen over omgaan met verlies.
50	Oversteken	Hardop Lezen	Aandacht voor: - woordcombinaties van over- met een werkwoord; - woordcombinaties met 'bord'; - woordcombinaties met 'pad'; - woordenschat: zebra, zebrapad; - eindrijm. Tip: Aandacht voor verkeersregels.
51	De hond bij de winkel	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden die beginnen met ver-, ge-, of be-; - eindrijm. Tip: woordenschat uitbreiden met allerlei soorten artikelen die in winkels gekocht kunnen worden.
52	Schoonmaak	Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden die beginnen met te-, ge-, of be-; - de stomme [e] in woorden die eindigen met -ker of -gen; - woorden die eindigen met -eeuw, -ieuw of -ooi. Tip: Praten over de jaarwisseling.

5.3 Leesboek niveau 4B

Leesboek niveau 4B heeft 50 teksten. De teksten zijn iets langer dan die van 4A; maximaal 350 woorden voor de tekst per les. Per les heb je een hoofdttekst, woordjesrijen en vaak een bijtekst. In sommige gevallen is de hoofdttekst een gedicht. De tekst is verdeeld in blokken die een alinea vormen. Tussen elke alinea is er een lege regel. Op niveau 4B kunnen de werkvormen Vloeiend Lezen en Hardop lezen goed gecombineerd worden. Bij zo'n combinatie wordt er tijdens de lessen zowel gelet op de juiste intonatie van zinnen en tekstdelen, als op het juist verklanken van woorden.

nr	Titel	Werkvormen	Opmerkingen en tips
1	Twee nieuwe leerlingen	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met -uw, -ieuw en -eeuw. Tip: Praten over verhuizen.
2	Paul krijgt een fiets	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - verschil tussen woorden die eindigen op -ts en -st; - verschil tussen woorden die eindigen op -rts en -rst; Aandacht voor: - samenstellingen met 'boot', 'fiets' en 'wagen'. - Leestekens: punt, komma, vraagteken. Tip: In regio's waar weinig gefietst wordt, uitleg over fietsen.
3	Een nieuw liedje	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden die eindigen op -b en -bt; - de stomme [e] in woorden die eindigen op -ig. Aandacht voor: - leestekens: dubbele punt, uitroepeteken. Tip: Zing het liedje. Zoek de melodie op het internet.
4	Wat doet Hektor?	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - regel van de dubbelzetter bij een korte klank in de klankteen; - regel van de letterdief bij een lange klank in de klankteen, - verkleinwoorden met -tje Aandacht voor: - woordenschat: verschil in betekenis tussen woorden met een lange en een korte klank (vlag-vlaag/ bom-boom/ rok-rook / knop-knoop.
5	Hektor in de klas	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - regel van de dubbelzetter bij een korte klank in de klankteen; - verkleinwoorden met een korte klank in de klankteen eindigend op -etje;
6	Op zoek naar Hektor	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - de stomme [e] in woorden met ge- en ver-; - samenstellingen met op-.

			Aandacht voor - woordcombinaties met 'terug', 'schoon' en 'schoonmaak'. - woordenschat: benoemen van dierengeluiden. Tip: Praten over de werkers die op school zijn als de school uit is.
7	De juf is jarig	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met de letter c.
8	De juf is laat	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met de letter x. Tip: Zing het verjaardagslied.
9	Een nul is niets	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met de letter c; - uitspreken van tientallen. Aandacht voor: - uitspreken van honderdtallen. Tip: Oefen met honderd- en tientallen.
10	Een uitstapje	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden waar de -ge op het eind klinkt als [zje]. - woordenschat: passage, vitrage, etalage, plantage, stage. Tip: Praten over uitstapjes.
11	Pablo uit Cuba	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met de letter c. Aandacht voor: - woorden met ch, wat klinkt als [sj]; - extraverbale uitingen (mmm, ssst, pfff en brrr) met hun betekenis. Tip: Praten over Cuba of immigranten in Suriname
12	Berlijn	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met de letter i die klinkt als [ie]; - leesteken: dubbele punt. Aandacht voor: - leestekens: aanhalingstekens. Tip: Praten over overnachten in de open lucht.
13	Bing Bing en Susu	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - verkleinwoorden met -etje en -pje; - woorden met uitge-; - woordcombinaties met 'zuig', 'bloemen' en 'vast'; - woordenschat: insect. Tip: Praten over de stem van een vlinder. Hoe zou die zijn?
14	Bellen blazen	Poëzievoordracht	Herhaling van: - eindrijm. Aandacht voor: - woordcombinaties met 'dag' en 'leven'; - woorden voor geluiden.
15	De telefoon van Theo	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met th, wat klinkt als [t]; - woordenschat: theater, toneel; - deftig praten. Tip: Laat de leerlingen deftig praten.

16	Wasdag	Poëzievoordracht	Herhaling van: - eindrijm; - leestekens: punt, komma, dubbele punt, vraagteken. Aandacht voor: - uitroepetekens: uitroep van blijdschap, verrassing, teleurstelling; - samenstellingen met vier of meer lettergrepen. Tip: Besteed aandacht aan het metrum van het versje.
17	De oma van Bies	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - de i die klinkt als [i] zoals in pit; - de i die klinkt als [ie]. Aandacht voor: - de y die klinkt als [ie]; Tip: Praten over oma's.
18	Bies wint de quiz	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met ge, wat klinkt als [zj] Aandacht voor: - woorden met de letter q, die klinkt als [k]; - woorden met de letter q, die klinkt als [kw]; - woordenschat: aquarium, herbarium. Tip: Doe een quiz.
19	Een dief	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met -tie op het eind, wat klinkt als [tsie]; - woorden met -eau op het eind, wat klinkt als [oo]; - woordenschat: politiebureau, niveau, cadeau. Tip: Laat het verhaaltje naspelen.
20	Woordjes van vroeger	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met 's vooraan; - plechtig spreken; - woordenschat: thans, heden. Tip 1: Laat de leerlingen plechtig spreken. Tip 2: Zing het verjaardagslied.
21	Een dans van vroeger	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met sh, wat klinkt als [sj]; - woorden met 's achteraan; - plechtig spreken; - woordenschat: setdans, ballet. Tip 1: Praten over oma's in rolstoelen Tip 2: Laat plaatjes zien van een setdans en ballet
22	Ramin valt van zijn fiets	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met een trema; - telwoorden met een trema. - woordenschat: ruïne, geïnfecteerd
23	Een nieuwtje	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - vier- of meerlettergrepige woordcombinaties; - apostrof in combinatie met de letter n in zo'n. Tip: Laat de leerlingen lange woordcombinaties maken.

24	Café Switi	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met een accent aigu; - woordenschat: klemtoon, lunch. Tip: Praten over uit eten.
25	In het zwembad	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met ch, wat klinkt als [g] of als [sj]. Aandacht voor: - woordcombinaties met 'zwem' en 'zwembad'; - woordenschat: bikini, chloor, mond-op-mond-beademing.
26	Op reis naar Berg en Dal	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met ge, wat klinkt als [zj]; - woordcombinaties met vier of meer lettergrepen; - woordenschat: EHBO, suikerrietplantage. Tip: Praten over schoolreisjes
27	De regen	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met de letter c; - woorden met de letter x. Tip: praten over verschillen tussen talen.
28	Een logé	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - leestekens: uitroepetekens, vraagtekens, aanhalingstekens. Aandacht voor: - woorden met g, wat klinkt als [zj]; Tip: Het lied is een bewerking van het volksliedje Het regent op de brug, maar ik word niet nat. Zing het lied. De melodie is te vinden op het internet.
29	De koe en het kalf	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met een accent grave. Tip: Praten over helpen van mensen in nood.
30	Hoofdletters	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - eindrijm. Aandacht voor: - hoofdletters. Opmerking: Zowel de hoofdletter van IJ als Y komt voor.
31	Mijn babyzusje	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - eindrijm - woorden met een accent grave. - woorden met y, de y klinkt als [ie]. Aandacht voor: - woorden met y, de y klinkt als [j]. Tip: Praten over baby's.
32	De kippendief	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woordcombinaties met 'machine'. Aandacht voor: - woordcombinaties met 'kippen' en met 'gereedschap'. - woordenschat: awari, buideldier, morsdood.

33	De awari in de val	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - samenstellingen met 'lok'; - woordenschat: benoemen van jongen van dieren (kuiken, pup, big, kalf). - uitdrukking: Met de kippen op stok gaan.
34	De awari en de haan	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - liedtekst, inclusief refrein. - woordenschat: babari (lawaaï). Het is een leenwoord uit het Sranan. Opmerking: De tekst is een vrije vertaling van het volksliedje Mati Awari. Tip: Laat de leerlingen een eigen melodie bedenken.
35	Sport en spel	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - raadsel wasknijper; Opmerking: Deze tekst is goed als herhaling. Er zijn verschillende leesmoelijkheden in de tekst verweven.
36	Wedstrijden	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met een c of een x. Aandacht voor: - drie of meerlettergrepige woordcombinaties met 'sport'; - woordenschat: ceremonie, trofee. Tip: Praten over verschillende sporten.
37	Ouderdag	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woorden met de letter ij die klinkt als [ij]; - woorden met de letter ij die klinkt als de stomme [e]. Tip: Praten over studiegewoonten.
38	De tekenaar	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - eindrijm. Aandacht voor: - woordcombinaties met 'spullen', 'leuning' en 'chauffeur'; - introductie van woorden met -isch wat verklankt wordt als [ies].
39	Met tante Gerda op stap	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met -isch, wat verklankt wordt als [ies]; Aandacht voor: - woordenschat: grens, hospitaal, bruisen, stroomversnelling; - woordcombinaties met 'rivier'.
40	Bersaba	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met een c, ch, q, en x. Aandacht voor: - woordenschat: afdak, aanstellerij. Tip: Praten over geuren.
41	Moeilijke namen	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - verschil in uitspraak en schrijfwijze bij namen. Tip: Nagaan waar de schrijfwijze verschilt met de uitspraak bij de namen van de leerlingen.

42	De uil en de maan	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - hoofdlettergebruik. Verschil tussen soortnaam en eigenaam. Aandacht voor: - woordenschat: fijn (vlees). - woordcombinaties met 'boom'. Tip: Praten over nachtdieren.
43	Carlo wil niet rekenen	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Aandacht voor: - woordenschat: babbelen, verstandig; - woorden waar 'boer' of 'prijs' in voorkomt; Tip: Praten over het nut van rekenen.
44	Naar de stad	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - de y als [j] en als [ie]; - tie als [tsie]. Aandacht voor: - woordenschat: cockpit, landingsbaan, piloot, stoelriemen. Tip: Praten over naar onbekende plaatsen gaan.
45	In het vliegtuig	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - de g als [zj]. Aandacht voor: - woorden met 'moed' en 'rust'; - woordenschat: wolkenpak. Tip: Praten over reizen per vliegtuigen.
46	De Palmentuin	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met een x. Aandacht voor: - woorden waar 'net', tuin' of 'palm' in voorkomt. Tip: Praten over parken.
47	Geelkop	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woorden met th. Aandacht voor: - woordcombinaties met 'rechts' en 'links'. Tip: Praten over trage dieren.
48	De sportclub	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - de uitspraak van y als [j] of [ie]; - de uitspraak van sh als [sj]; - de uitspraak van -isch als [ies]. Aandacht voor: - de uitspraak van y als [i]; - woordenschat: dijk, hobby, logisch, atletisch, beroemd; Tip: Praten over sporten.
49	Een bruiloft	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - woordjes met ë; - tie als [tsie]. Aandacht voor: - woordenschat: sari, kroon, schitterend, pandit, papaya (mat); - woorden waar 'huwelijk' of 'dans' in voorkomt; Tip: Praten over bruiloften.
50	Galibi	Vloeiend Lezen en Hardop Lezen	Herhaling van: - de g als [zj]. Aandacht voor: - woordenschat: leg, strand, gids, toerist; - woorden waar 'schildpad' of 'toeristen' in voorkomt. Tip: Praten over zeeschildpadden.

5.3 Leesboek niveau 4C

5.4 Leesboek niveau 4C

Leesboek 4C heeft alleen verhalende teksten en poëzie. De tekst is links uitgelijnd en niet meer ingedeeld in blokken. Nieuwe alinea's beginnen op een nieuwe regel. Lege regels worden alleen gebruikt om grote overgangen in plaats of tijd aan te geven.
Op niveau 4C kunnen de werkvormen Vloeiend Lezen en Stillezen worden gecombineerd.

nr	Titel	Werkvormen	Opmerkingen en tips
1	Een knipoogje voor mijn broertje	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - uitspraak: de Engelse j als [dj]; - woordenschat: piepen (SN), grote buik hebben (zwanger zijn). Tip 1: Praten over broertjes en zusjes. Tip 2: In bepaalde regio's kunnen de volgende begrippen onbekend zijn: lift, rolstoel.
2	Een familiefeestje voor David	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: de Engelse j als [dj]; Geef aandacht aan: - woordenschat: bevalling, terras, weekend; - uitspraak: de Sranan o als in [bosi] of [oso]; - uitspraak: Engelse woorden en zinnen: 'It's a boy', yeah. Tip: Praten over feest, lekker eten, familie.
3	De pratende poes	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - woordenschat: balen, nò (SN, Hier is nò gebruikt om van een bevel - de gebiedende wijs - een verzoek te maken), funny, nose, cool; - uitspraak: Sranan woord: mati; - uitspraak: Engelse woorden: nose, cool; - Poezentaal: miauw, aif, miaaa. Tip: Praten over eenzaamheid.
4	De vlieger	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - Inleven gevoelens vlieger; - woordenschat: kraampje. Tip: Praten over dingen die kapot gaan, verdriet, troosten.
5	Ammari in de rozentuin	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - Engelse woorden: yes, please, happy; - Sranan woorden: mi pikin; - de Sranan letter n als [ng] op het eind van een woord zoals in pikin, man; - uitroep van pijn: auw! Tip: Laat een plaatje van een roos zien.
6	De vlindertuin	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - de Engelse j als [dj]; Geef aandacht aan: - woordenschat: kwekerij, soort, pop, prakje, kabbelen, fladderen; - de Sranan /u/ als in luku, buku; - uitroep van bewondering: Wauw! Tip: Laat plaatjes zien van vlinders en poppen.

7	Hektor en de vreemde poes	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van - de Sranan o als in [oso] bij fayalobi; Geef aandacht aan: - woordenschat: sofa; - Sranan woord: jó; - Engelse uitspraak [tj] voor ch in chips. - uitroep van schrik: oeil; - inleven gevoelens Hektor. Tip: Praten over honden.
8	Met opa en oma naar de markt	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - Woordenschat: ontbijt, pop jawa, keyboard, dawet, krappa; - Engelse uitspraak: Jeremy, Dean, keyboard; - Sranan woord: brasa; - j als [dj] in jawa; - uitroep van afkeer: bah! Tip 1: Praten over opa's en oma's. Tip 2: Praten over dingen die je op de markt kan kopen.
9	Het vogelhotel (1)	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - woordenschat: hotel, friet, rotonde, golf, boiti, billboard; - uitspraak SN woord: boiti; - uitspraak Engels leenwoord: billboard, Tip: Praten over de omgeving.
10	Het vogelhotel (2)	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: de Engelse j als [dj]; Geef aandacht aan: - woordenschat: selfie (Engels) - uitspraak Sranan woorden: Kofi, dyompo, stondoifi; - uitspraak Engelse woorden: I, love. Tip: Praten over buitenleven of vogels.
11	Het vervoer van onze dromen	Poëzievoordracht	Herhaling: - eindrijm. Geef aandacht aan: - woordenschat: vervoer; Tip 1: Praten over toekomstdromen. Tip 2: rijmende woordjes zoeken, rijmende zinnen maken.
12	Sibibusi	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - uitspraak: Sranan u als [oe] in sibibusi, kowru. - Inleven: plezierige gevoelens; - woordenschat: sibibusi.
13	Onweer	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak Sranan n als [ng] als in bon, fadon, alen. Geef aandacht aan: - uitspraak gutturale [g] zoals in gado. - Inleven: gevoelens van angst; - woordenschat: onweer, berm.
14	Bang	Poëzievoordracht	Herhaling van: - eindrijm; - uitspraak: u als [oe] in tarantula. Aandacht voor: - woordenschat: tarantula; - inleven: gevoel van angst.

15	Ricardo en de kakkerlak	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak Sranan o als in oso of boyo Geef aandacht aan: - woordenschat: aangezien, boyo, bok; Tip: Praten over veilig verkeer.
16	Snowy	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: de Engelse j als [dj]; - uitspraak Sranan n als [ng] in wan, en; - uitspraak: gutturale g in [dagu]. Geef aandacht aan: - uitspraak Engelse a als [e] in Nancy, Blackie; - woordenschat: sneeuw wit, snowy (Engels); - Sranan zinnen in de tekst. Tip: Praten over dierenverzorging.
17	Wat een koeiengedoe!	Poëzievoordracht	Geef aandacht aan: - Engelse uitspraak: Shane als [Sjeen], ch als [tj] in chillen; - woordenschat: lodderig, (Engels leenwoord) chillen, (Sranan) fawaka, (Engels), hurry, daddy. - uitroep van vreugde: jippie! Tip 1: Praten over familie in het buitenland of meertaligheid.
18	Klaar	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling: - uitspraak Engelse a als [e] in tank; Geef aandacht aan: - uitspraak: u als [oe] in warung; - woordenschat: rommelende maag, watertanden, (Sranan) a klari keba. - Javaanse gerechten; Tip: Praten over taalverwarring.
19	Kokosolie nostalgie	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: Sranan woord teté met een stomme [e] en [ee] op het eind. Geef aandacht aan: - woordenschat: indommelen, nostalgie, kwaliteit, broodbeschuit; Tip: Praten over lokale producten.
20	De mier en de duif	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Herhaling van: - hoofdletters: verschil tussen eigennamen en soortnamen; Tip: Praten over elkaar helpen.
21	De grootvader en de klein- zoon	Vloeiend lezen en Hardop Lezen	Geef aandacht aan: - woordenschat: hardhorend, schoondochter, naar iemand omkijken; - inleven: gevoel van schaamte. Tip: Praten over ouderenverzorging.
22	Schaamte	Poëzievoordracht	Geef aandacht aan: - Inleven: gevoel van schaamte.
23	De verrassing	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak Sranan u als [oe] in Rostu. Geef aandacht aan: - uitspraak 'jeep' als [djiep] - woordenschat: beheerder, saai, jeep - inleven; - gevoel van (prettig) verrast zijn; Tip: Praten over leuke verrassingen.

24	Haren kammen	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: Sranan u als [oe] in rowsu en Abungo, gutturale g in Abungo; Geef aandacht aan: - woordenschat: bokkig, in model, (Sranan) kwikiba, blaka rowsu. Tip: Praten over haarmode.
25	In de speeltuin	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: j als [dj] in Jinko, a als [e] in appen, de g als [gh] in gudu; Geef aandacht aan: - woordenschat: appen: Tip: Praten over verantwoordelijkheid bij het oppassen.
26	De tovenaar	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - woordenschat: standbeeld, tovenaar, speelkaart, wildvreemd; - inleven: gevoel van verwondering. Tip: De leerlingen een toverspreuk laten bedenken.
27	Tigri	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: u als [oe] in palulu; Geef aandacht aan: - woordenschat: gewoonte - inleven: gevoel van medelijden en gevoel van schrik/angst. Tip: praten over roofdieren.
28	Het jonge muisje	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Geef aandacht aan: - roep van de haan; - Inleven: naïviteit van het jonge muisje en opluchting bij de moeder. Tip: Dieren laten herkennen.
29	Schaafijs	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - woordenschat: tweedehands, schaaf, de slanke lijn, de slag te pakken hebben. Tip: Plaatjes laten zien van schaaftjersverkopers.
30	De dappere gans	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Geef aandacht aan: - woordenschat: waggelen, laf, treiteren, snateren, kwajongen: Tip: Praten over pesten.
31	De gans en de ezel	Poëzievoordracht	Geef aandacht aan: - woordenschat: last; - inleven: gevoel van verontwaardiging. Tip: Dierengeluiden benoemen.
32	Lekkers uit de boom	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Herhaling van: - uitspraak: teté met stomme [e] en [ee] op het eind; Geef aandacht aan: - uitspraak lotis met klemtoon op laatste lettergreep. Tip: Praten over fruihapjes.
33	Slordig broertje	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Herhaling van: - uitspraak: de Sranan o als in [oso] bij konkoni; Geef aandacht aan: - uitspraak: Dietrich als [Dietrieg]; - woordenschat: varkensstal (figuurlijke betekenis), maak dat de kat wijs (uitdrukking). Tip: Praten over slordig/netjes zijn

34	Van boom tot korjaal	Vloeiend Lezen / Stillezen	Geef aandacht aan: - woordenschat: pottenkijker, houtsnijwerk. Tip 1: Plaatjes laten zien van korjalen en houtsnijwerk. Tip 2: Praten over beroepen en/of gendergelijkheid bij beroepen.
35	De korjaal is klaar	Vloeiend Lezen / Stillezen	Herhaling van: - uitspraak: de u als [oe] in Tukunari. Aandacht aan: - woordenschat: aanlegsteiger, koers zetten naar, stroomopwaarts, glunderen. Tip: Praten over vaarplezier.

6.1 Inleiding

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden drie praktische testen beschreven die de leerkracht kan gebruiken om de technische leesvaardigheden op de verschillende niveaus te meten. De resultaten kunnen gebruikt worden om een leescijfer te berekenen. Belangrijker nog zijn de diagnostische indicaties die de testen kunnen geven.

Bij elke test wordt aangegeven hoe die afgenomen moet worden en hoe de scores bepaald moeten worden. Ook worden aanwijzingen gegeven betreffende de leerlingbegeleiding als een leerling niet goed scoort op de testen. Verder hoort bij elke test een tekst.

De leerkracht is niet verplicht de tekst uit deze handleiding gebruiken.

Er zijn aanwijzingen hoe de leerkracht zelf een leestekst kan opstellen, die de gegeven tekst kan vervangen.

6.2 Test voor niveau 4A

6.2 Test voor niveau 4A

Testitems

Op leesniveau 4A moet de leerling woorden uit verschillende woordcategorieën vlot kunnen verklanken. Voor de test zijn deze woordcategorieën in tien groepen geordend, namelijk:

- 1) tweelettergrepige woorden met een lange klankteen, waarbij de leesregel van de letterdief wordt toegepast;
- 2) meerlettergrepige woorden met een stomme [e] in -lijk of -ig;
- 3) meerlettergrepige woorden met een stomme [e] in ver-, ge-, of be-;
- 4) verkleinwoorden met een stomme [e] in -je, -pje of -kje;
- 5) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -eeuw, -ieuw, -uw;
- 6) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -ch(t), -ng of -nk;
- 7) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -aai -oei -ooi;
- 8) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -eer -eur -oor en de i als [ie];
- 9) woorden uit de niet-klankzuivere categorie -d(t) of b(t) op het eind;
- 10) klankzuivere drielettergrepige woorden of woordcombinaties.

De tekst

Voor de tekst voor Leestest niveau 4A is er uit elke groep een testitem gekozen. Deze is in de tekst verwerkt. De leerkracht kan de tekst kopiëren uit de handleiding. De tekst is als volgt:

De voetbalschoen van Frank is oud.
Zijn vader koopt een nieuw paar voor hem.
Hij krijgt die op zijn verjaardag.
Marlies kreeg een kettinkje toen ze jarig was.
Die staat haar heel mooi.

Hieronder is aangegeven welke woorden uit welke groepen in deze leestekst zijn verwerkt.

De voetbalschoen (10) van Frank (6) is oud (9).
Zijn vader (1) koopt een nieuw (5) paar voor (8) hem.
Hij krijgt die op zijn verjaardag (3).
Marlies kreeg een kettinkje (4) toen ze jarig (2) was.
Die staat haar heel mooi (7).

De tekst

Tekstvariatie

De leerkracht kan zelf teksten voor de test samenstellen.

De tekst mag niet langer zijn dan 35 woorden. In de tekst moeten tien leesmoeilijkheden zijn verwerkt uit de beschreven woordgroepen.

Elke zin van de tekst begint op een nieuwe regel. De gemiddelde zinslengte is 7 woorden.

Bij voorkeur gebruikt men het lettertype en de lettergrootte van het leesboek.

De afname

De test kan twee tot drie weken voor het einde van het eerste kwartaal worden afgenomen.

Per leerling kan ongeveer vijf minuten gereserveerd worden voor de test.

De test wordt mondeling afgenomen.

De test kan aan tafel bij de leerkracht, door de leerkracht zelf, worden afgenomen. Als het te druk is in de klas, wordt een andere ruimte aanbevolen, bijvoorbeeld de mediatheek. De leerkracht houdt tijdens de test de tijd bij en noteert de score op het scoreformulier. Het is ook aan te bevelen de test op audio op te nemen.

In geval van twijfel kan de opname altijd terug beluisterd worden.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. De leerlingen moeten erop voorbereid zijn, dat ze bij de leerkracht aan tafel een paar zinnen zullen moeten lezen.

De leerkracht geeft aan dat het om dezelfde soort zinnen gaat als in de leeslesjes.

Scoreberekening

Voor elk correct verklankt woord uit de gegeven woordgroepen krijgt de leerling een plus. Woorden die eerst fout, maar daarna goed worden verklankt, worden goed gerekend. Alle testitems die niet binnen drie minuten zijn gelezen worden fout gerekend. Ze krijgen een min.

Om het cijfer te berekenen, krijgen alle plusjes een punt.

De punten worden opgeteld.

Het scoreformulier

Bij de test hoort het volgende scoreformulier. De leerkracht moet het formulier kopiëren.

Voor elke leerling is een apart formulier nodig.

Tekstvariatie

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Het scoreformulier

Scoreformulier
test niveau 4A

6.3 Test voor niveau 4B

Scoreformulier test niveau 4A		Beoordeling
	WOORDGROEPEN	+ of -
1	tweelettergrepig woord met een lange klankteen, leesregel letterdief	
2	meerlettergrepig woord met -lijk of -ig	
3	meerlettergrepig woord met stomme [e] in -ver, ge-, of -be	
4	verkleinwoord met -je, -pje of -kje	
5	woord uit de niet-klankzuivere categorie -eeuw, -ieuw, -uw	
6	woord uit de niet-klankzuivere categorie -ch(t), -ng of -nk	
7	woord uit de niet-klankzuivere categorie -aai, -oei, -ooi	
8	woord uit de niet-klankzuivere categorie -eer, -eur, -oor of met de i als [ie]	
9	woord uit de niet-klankzuivere categorie -d(t) of b(t) op het eind	
10	klankzuiver drielettergrepig woord	
	Tekst is binnen drie minuten gelezen	ja / nee
	CIJFER:	

Doorverwijzing

Op het scoreformulier kan de leerkracht zien met welke woordcategorieën de leerling nog moeite heeft. Het advies is om de teksten waarin deze woordcategorieën voorkomen te herhalen.

Dit kan in de klas, bij een zorgleerkracht of als extra huiswerktaak.

Leerlingen die een vijf of minder hebben krijgen extra zorg.

Bij voorkeur van een zorgleerkracht. De test wordt bij hen na enige tijd weer afgenomen.

Leerlingen die slecht blijven scoren, moeten doorverwezen worden naar de daarvoor bestemde instanties.

6.3 Test voor niveau 4B

Testitems

Op leesniveau 4B moet de leerling woorden uit verschillende woordcategorieën vlot kunnen verklanken en enkele leestekens kunnen interpreteren.

Voor de test zijn de woordcategorieën in acht groepen geordend.

Daarnaast zijn de leestekens in twee groepen geordend. We kunnen dan, net als bij de test van leesniveau 4A, tien testitems kiezen die verwerkt worden in de tekst van de test. Het gaat om:

- 1) woorden met een c als [k] of [s];
- 2) woorden met een x of q;
- 3) woorden met een y als [j], [ie] of [i] ;
- 4) woorden met th als [t] of -tie als [tsie] of -isch als [ies];
- 5) woorden met een g als [zj] of -eau als [oo];
- 6) woorden met een ch als [sj] of sh als [sj];
- 7) woorden met letters met een trema, accent grave, accent aigu of apostrof;
- 8) woorden met vier lettergrepen of meer;
- 9) leestekens: punt, komma, dubbele punt, aanhalingstekens;
- 10) leestekens: uitroepetekens of vraagteken.

De tekst

In de tekst voor Leestest niveau 4B zijn woorden, respectievelijk leestekens uit de bovengenoemde groepen als testitem opgenomen. De leerkracht kan de tekst kopiëren uit de handleiding. De tekst ziet er als volgt uit:

Het is vakantie en mama heeft kaartjes gekocht voor de bioscoop. Ze gaat met Patty en Shanti naar een beroemde avonturenfilm kijken. Ze gaan gezellig met zijn drieën. Mama kijkt op haar horloge. Ze wachten op een taxi. Waar blijft die nou? O, gelukkig komt hij daar al aangereden.

Hieronder is aangegeven welke woorden uit welke groepen in deze leestekst zijn verwerkt. Bij de leestekens zal gelet worden op de interpretatie van het vraagteken en de komma.

Het is vakantie (4) en mama heeft kaartjes gekocht voor de bioscoop (1). Ze gaat met Patty (3) en Shanti (6) naar een beroemde avonturenfilm (8) kijken. Ze gaan gezellig met zijn drieën (7). Mama kijkt op haar horloge (5). Ze wachten op een taxi (2). Waar blijft die nou? (9) O, (10) gelukkig komt hij daar al aangereden.

Tekstvariatie

De leerkracht kan zelf teksten voor de test samenstellen. De tekst mag niet langer zijn dan 50 woorden. In de tekst moeten tien leesmoeilijkheden zijn verwerkt uit de beschreven groepen. De gemiddelde zinslengte is 7 woorden. Bij voorkeur gebruikt men het lettertype en de lettergrootte van het leesboek.

De afname

De test kan twee tot drie weken voor het einde van het tweede kwartaal worden afgenomen. Per leerling kan ongeveer vijf minuten gereserveerd worden voor de test. De test wordt mondeling afgenomen. De test kan aan tafel bij de leerkracht, door de leerkracht worden afgenomen. Als het te druk is in de klas, wordt een andere ruimte aanbevolen, bijvoorbeeld de mediatheek. De leerkracht houdt tijdens de test de tijd bij en noteert de score op het scoreformulier. Het is ook aan te bevelen de test op audio op te nemen. In geval van twijfel kan de opname altijd terug beluisterd worden.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. De leerlingen moeten erop voorbereid zijn, dat ze bij de leerkracht aan tafel een paar zinnen zullen moeten lezen. De leerkracht geeft aan dat het om dezelfde soort zinnen gaat als in de leeslesjes.

De tekst

Tekstvariatie

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreformulier test niveau 4A

Scoreberekening

Doorverwijzing

Het scoreformulier

Bij de test hoort het volgende scoreformulier. De leerkracht moet het formulier kopiëren.

Voor elke leerling is een apart formulier nodig.

Scoreformulier test niveau 4B		Beoordeling
	TESTITEMS	+ of -
1	woorden met een c als [k] of [s];	
2	woorden met een x of q	
3	woorden met een y als [j], [ie] of [i]	
4	woorden met th als [t] of -tie als [tsie] of -isch als [ies]	
5	woorden met een g als [zj] of -eau als [oo]	
6	woorden met een ch als [sj] of sh als [sj]	
7	woorden met een trema, accent grave, accent aigu of apostrof	
8	woorden met vier lettergrepen of meer	
9	leestekens: punt, komma, dubbele punt, aanhalingstekens	
10	leestekens: uitroepetekens of vraagtekens	
	Tekst is binnen drie minuten gelezen	ja / nee
	CIJFER:	

Scoreberekening

Voor elk correct verklankt woord uit de gegeven woordgroepen krijgt de leerling een plus.

Woorden die eerst fout, maar daarna goed worden verklankt, worden goed gerekend. Alle woorden met een leesmoeilijkheid die niet binnen drie minuten zijn gelezen worden fout gerekend. Ze krijgen een min.

Bij het lezen van de komma, moet de leerling een korte pauze in acht nemen. Bij het vraagteken leest de leerling op vragende toon. De stem gaat aan het eind van de zin omhoog. Om het cijfer te berekenen, krijgen alle plusjes een punt. De punten worden opgeteld.

Doorverwijzing

Op het scoreformulier kan de leerkracht zien met welke testitems de leerling nog moeite heeft. Het advies is om teksten te herhalen waarin deze woordcategorieën voorkomen. Dit kan in de klas, bij een zorgleerkracht of als extra huiswerktaak. Leerlingen die een vijf of minder hebben krijgen extra zorg. Bij voorkeur van een zorgleerkracht.

De test wordt bij hen na enige tijd weer afgenomen.

Leerlingen die slecht blijven scoren, moeten doorverwezen worden naar de daarvoor bestemde instanties.

6.4 Test voor niveau 4C

Testitems

Op leesniveau 4C is het aanvankelijk lezen eigenlijk achter de rug. Toch wordt er nog aandacht besteed aan het juist uitspreken van woorden. Het gaat dan om (leen)woorden uit het Sranan en Engels kunnen verklanken. Het gaat om Engelse en Srananwoorden die ze regelmatig horen in hun leefomgeving.

Daarnaast wordt er nu meer gelet op het vloeiend kunnen lezen van zinnen en zinsdelen.

Het gaat hierbij om:

- Volume; de leerling moet verstaanbaar lezen;
- Tempo; de leerling moet de tekst vlot kunnen lezen;
- Articulatie; de leerling moet de woorden goed kunnen uitspreken;
- Intonatie; de leerling moet bij het lezen de leestekens in acht nemen en waar nodig stemvariatie kunnen toepassen. De intonatie geeft ook aan of de leerling zich kan inleven in de tekst.

Voor de test hebben we weer een indeling gemaakt in tien punten, waarvan de testitems worden afgeleid. De eerste zeven punten betreffen woordgroepen. De laatste drie punten hebben meer te maken met het vloeiend lezen van zinnen of zinsdelen. Het gaat om het volume, tempo en intonatie. Articulatie is geen apart punt, omdat dat onderdeel meegenomen wordt in de eerste zeven punten.

- 1) Sranan en Engelse (leen)woorden met de gutturale g als in 'goal' of 'gudu'.
- 2) Sranan en Engelse (leen)woorden met een y die wordt uitgesproken als [j];
- 3) Sranan (leen)woorden met n op het eind die wordt uitgesproken als [ng];
- 4) Sranan (leen)woorden met u die uitgesproken wordt als [oe];
- 5) Sranan (leen)woorden met een o die wordt uitgesproken als in 'oso';
- 6) Engelse woorden waarvan de a wordt uitgesproken als [e] als in 'appen';
- 7) Engelse woorden waarvan de j wordt uitgesproken als [dj] als in 'John' of woorden waarvan de ch wordt uitgesproken als [tj] als in 'chips';
- 8) Volume: de leerling moet verstaanbaar lezen;
- 9) Tempo: de leerling moet de tekst binnen drie minuten kunnen lezen;
- 10) Intonatie: citaten tussen aanhalingstekens met de juiste intonatie lezen.

De tekst

In de tekst voor Leestest niveau 4C zijn testitems uit de bovengenoemde groepen verwerkt. De leerkracht kan de tekst kopiëren uit de handleiding. De tekst ziet er als volgt uit:

John gaat met zijn hond Faya naar het sportveld. Daar is zijn vriend Buru. Die schiet ballen op het doel. Goal! Zijn vriend vraagt of hij ook mee wil doen. "No man", zegt John. Ik kijk wel hoe jij het doet. Hij heeft zijn telefoon bij zich en maakt een foto van zijn vriend. Die appt hij naar zijn vrienden-groep.

Hieronder is aangegeven welke woorden uit welke groepen in deze leestekst zijn verwerkt. De tekst tussen aanhalingstekens hoort bij testitem 10. Testitem 8 en 9 betreffen de totale tekst.

6.4 Test voor niveau 4C

De tekst

Tekstvariatie

De afname

Instructies voor de leerling

Het scoreformulier

John (7) gaat met zijn hond Faya (2) naar het sportveld. Daar is zijn vriend Buru (4). Die schiet ballen op het doel. Goal! (1) Zijn vriend vraagt of hij ook mee wil doen. "No (5) man (3)", zegt John. Ik kijk wel hoe jij het doet. Hij heeft zijn telefoon bij zich en maakt een foto van zijn vriend. Die appt (6) hij naar zijn vriendengroep.

Tekstvariatie

De leerkracht kan zelf teksten voor de test samenstellen. De tekst mag niet langer zijn dan 60 woorden. In de tekst moeten zeven testitems zijn verwerkt uit de woordgroepen. Verder moet er een zin in de directe rede in voorkomen. De gemiddelde zinslengte is 7 of 8 woorden. Bij voorkeur gebruikt men het lettertype en de lettergrootte van het leesboek.

De afname

De test kan ongeveer vier weken voor het einde van het derde kwartaal worden afgenomen. Per leerling kan ongeveer vijf minuten gereserveerd worden voor de test. De test wordt mondeling afgenomen. De test kan aan tafel bij de leerkracht, door de leerkracht zelf, worden afgenomen. Als het te druk is in de klas, wordt een andere ruimte aanbevolen, bijvoorbeeld de mediatheek. De leerkracht houdt tijdens de test de tijd bij en noteert de score op het scoreformulier. Het is zeer aan te bevelen de test op audio op te nemen. In geval van twijfel kan de opname altijd terug beluisterd worden.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. De leerlingen moeten erop voorbereid zijn, dat ze bij de leerkracht aan tafel een paar zinnen zullen moeten lezen. De leerkracht geeft aan dat het om dezelfde soort zinnen gaat als in de leeslesjes.

Het scoreformulier

Bij de test hoort het volgende scoreformulier. De leerkracht moet het formulier kopiëren. Voor elke leerling is een apart formulier nodig.

Scoreformulier test niveau 4C		Beoordeling
	TESTITEMS	+ of -
1	Sranan en Engelse (leen)woorden met g die uitgesproken wordt als [gh]	
2	Sranan en Engelse (leen)woorden met y die uitgesproken wordt als [j]	
3	Sranan (leen)woorden met u die uitgesproken wordt als [oe]	
4	Sranan (leen)woorden met n die uitgesproken wordt als [ng]	
5	Sranan (leen)woorden met o die uitgesproken wordt als in 'oso'	
6	Engelse (leen)woorden met a die uitgesproken wordt als [e]	
7	Engelse (leen)woorden met j die uitgesproken wordt als [dj] of woorden met het grafeem ch dat uitgesproken wordt als [tj]	
8	Volume: de leerling leest verstaanbaar	
9	Tempo: de leerling leest de tekst binnen drie minuten	
10	Intonatie: Het citaat tussen aanhalingstekens wordt met de juiste intonatie gelezen	
	Tekst is binnen drie minuten gelezen	ja / nee
	CIJFER:	

Scoreberekening

Voor elk correct verklankt woord uit de gegeven woordgroepen krijgt de leerling een plus.

Woorden die eerst fout, maar daarna goed worden verklankt, worden goed gerekend. Alle woorden met een leesmoeilijkheid die niet binnen drie minuten zijn gelezen worden fout gerekend. Ze krijgen een min. Voor de testitems 8, 9 en 10 kan de leerling een plus of min krijgen.

Om het cijfer te berekenen, krijgen alle plusjes een punt.

De punten worden opgeteld.

Doorverwijzing

Op het scoreformulier kan de leerkracht zien met welke testitems de leerling nog moeite heeft. Het advies is om de teksten te herhalen waarbij extra gelet wordt op deze items. Dit kan in de klas, bij een zorgleerkracht of als extra huiswerктаak. Leerlingen die een vijf of minder hebben krijgen extra zorg. Bij voorkeur van een zorgleerkracht. De test wordt bij hen voor het einde van het schooljaar weer afgenomen. Leerlingen die slecht blijven scoren, moeten doorverwezen worden naar de daarvoor bestemde instanties.

Scoreberekening

Doorverwijzing

1. Groce, E. and Groce, R., *Deconstructing the Accelerated Reader Program*. In: Reading Horizons. Volume 46, nr. 1. 2005. Western Michigan University.
2. *Het leesonderwijs in primair- en voortgezet onderwijs*. Een stand van zaken en curriculaire aanbevelingen. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2018
3. Houtveen A.A.M., *Goed Geletterd*. Opbrengsten van het lectoraat Geletterdheid 2006-2018. 2018. Hogeschool Utrecht. Kenniscentrum Leren en Innoveren.
4. *Ik hoor, ik kijk, ik lees*. Deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
5. *Ik hoor, ik kijk, ik lees*. Handleiding deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
6. *Kerndoelen Nederlands*. TULE inhouden en activiteiten. Ontwikkeld door SLO en Expertisecentrum Nederlands. <http://tule.slo.nl/Nederlands/F-KDNederlands.html>
7. *Leerstoflijnen Lezen* beschreven. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse Taal voor leesonderwijs in het basisonderwijs. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2010.
8. *Leergebied Nederlands*. Voorstel voor de basis van de herziening van de kerndoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Nederlands. 2019. www.curriculum.nu
9. *Leerplan Gewoon Kleuter- en Lager Onderwijs*. Leergebied Nederlands. GO onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Pedagogische Begeleidingsdienst. Brussel. 2013.
10. Manna, R., *Leveled Reading Systems, Explained*. <https://www.scholastic.com/teachers/articles/teachingcontent/leveled-reading-systems-explained/>
11. *Op weg naar een curriculum voor het basisonderwijs*. Curriculumraamwerk en leerlijnen. Ontwikkeling basisonderwijs Suriname. 2011. MINOV en SLO.
12. *Overzicht methoden op de basisschool*. 2020. Bron: OS Mijnzorgweg.
13. *Programma 'auditieve training'*. Handleiding. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
14. *Report on Curriculum Review, Gap Analysis and Remediation Strategy*. 2018. IMPRESS, Vrije Universiteit Brussel (VUB), MINOWC.
15. Ross, S., Nunnery, J., Goldfeder, E. *A Randomized Experiment on the Effects of Accelerated Reader/Reading Renaissance in an Urban School District: Final Evaluation Report*. Center for Research in Educational Policy, The University of Memphis. 2004.
16. *Suriname Learning lines. Progress and Implementation*. (Draft, 2019) Productie VUB.
17. *Spelend leren*. Een praktisch curriculum voor kleuters. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.
18. *Spelend leren*. Een praktisch curriculum voor kleuters. Themaboek 4. 5-jarigen. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.
19. *Taal. Leerlijnen en Eindtermen* (Draft, augustus 2019). Productie VUB.
20. *Taal met plezier*. Leerjaar 3. Periode 1, 2, 3, 4. MINOV. z.j.
21. *Taal met plezier*. Leerjaar 3. Handleiding en bronnenboek. MINOV. z.j.
22. *Taal met plezier*. Leerjaar 4. Handleiding Taal. MINOV 2013.
23. *Taal met plezier*. Leerjaar 4. Werkboek Taal. MINOV 2013.
24. *Van hier en daar en overal*. Deel 1 tot en met 12.
25. *Van hier en daar en overal*. Handleiding deel 2. 1986. Uitgave MINOWC.
26. Visser, Jacqueline. *Lezen op AVI niveau*. De schaling, normering en validering van de nieuwe AVI-toetskaarten. Proefschrift KU Nijmegen. 1997

LEESNIVEAUS			
Niv	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
4A	Leerjaar 4, 1 ^e kwartaal	LET= 1,27 ZL=7 TTL=150 - 250 (Herhaling) decoderen van: - ch(t), ng, nk, aai, oei, ooi, eer, eur, oor, eeuw, ieuw; - einde van een woord met d(t) als [t] en b als [p]; - stomme [e] in ver-, ge-, be-, -lijk, -ig en verklein woorden met -je, -tje, -pje, en -kje; - i als [ie]; - tweelettergreppige woorden met een lange klank in de klankteen; - drie- of meerlettergreppige klankzuivere woorden of woorden met een stomme [e] in bovengenoemde categorieën.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.
4B	Leerjaar 4, 2 ^e kwartaal	LET= 1,27 ZL= 7 TTL=200 - 350 (Herhaling) decoderen van: - de stomme [e] in verkleinwoorden met -etje; - woorden met een trema, accent grave, accent aigu; - woorden met een apostrof; - woorden met c, x, y; - woorden met th als [t], ge als [ze] en eau als [oo]; - woorden met tie als [tsie] en ish als [ies]; - woorden met ch en sh als [sj] - leestekens: punt, komma, uitroepetekens, vraagtekens, dubbele punt en aanhalingstekens; - meerlettergreppige woorden.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.
4C	Leerjaar 4, 3 ^e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL=200 - 350 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit Engels en Sranan Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie	Begrijpend lezen: - aanvullende woorden schat; - herkenbare wie-, wat-, waarsituatie; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eindrijm
5A	Leerjaar 5, 1 ^e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL= 300 – 600 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit de overige Surinaamse thuishalen en andere vreemde talen. Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties /attitudevorming) Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met beginrijm/ alliteratie - drama script

Bijlage: Leesniveaus

5B	Leerjaar 5, 2 ^e kwar- taal	ZL= 8 TTL=500 - 750 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties / attitudevor- ming) Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eind- en of beginrijm. - drama script
5C	Leerjaar 5, 3 ^e kwar- taal	SL= 8-9 TWT= 700 - 950 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: sprookjes en fabels; - andere eenvoudige versvormen.
6A	Leerjaar 6, 1 ^e kwar- taal	ZL= 9 TTL= 900 - 1000 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: historisch verhaal, religieus verhaal.
6B	Leerjaar 6, 2 ^e kwar- taal	ZL= 9-10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; - figuurlijke en letterlijke taal; - spreekwoorden en gezegden. Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de boodschap in het verhaal.

6C	Leerjaar 6, 3 ^e kwartaal	ZL= 10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de schrijver achter het verhaal; - poëzie / liedteksten.
7A	Leerjaar 7, 1 ^e kwartaal	SL=10-11 TWT=1000 - 1300 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Storytelling: - passie; - juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhalen voor storytelling; - verhaalgenre (auto) biografie
7B	Leerjaar 7, 2 ^e kwartaal	TTL=1000 - 1450 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - jeugdliteratuur (van bekroonde nationale schrijvers en internationaal bekende schrijvers in het vrije domein.
7C	Leerjaar 7, 3 ^e kwartaal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - meertalige teksten met codewisseling in de dialogen. Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenre: cartoons

8A	Leerjaar 8, 1 ^e kwar- taal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt. Storytelling met poppen: - creativiteit; - juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenre: science fiction / fantasie - dramascript voor poppentheater.
8B	Leerjaar 8, 2 ^e kwar- taal	TTL=1500- 2000 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt. Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie;	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenres: reizen en avontuur; - Sranan gedichten

LET = gemiddeld aantal lettergrepen per zin.

ZL = gemiddeld aantal woorden per zin.

TTL= Totaal aantal woorden van de tekst

